

LEARNING by DOING

เรียนรู้จากฐานชุมชน

สำนักพัฒนานวัตกรรมการสร้างโอกาสการเรียนรู้ | กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.)

VOL . 3

มีนาคม 2567

1 โรงเรียน 3 ระบบ

รูปแบบการเรียนรู้ ที่ยืดหยุ่นและตอบโจทย์ชีวิต

ท่ามกลางความหลากหลายและความแตกต่างของความเป็นมนุษย์ ที่ทุกคนกำลังเผชิญกับปัญหาและความเหลื่อมล้ำ ศาสตราจารย์ ดร.สมพงษ์ จิตระดับ กรรมการบริหาร และประธานอนุกรรมการส่งเสริมและพัฒนาเยาวชนและประชากรวัยแรงงานนอกระบบ กสศ. ตั้งคำถามว่า “เราจะทำอย่างไรให้การศึกษาลื่นไหลลงไปสู่ตัวเด็กได้อย่างสอดคล้องเหมาะสมกับบริบทและสิ่งที่เขาต้องการ”

คำถามนี้มาจากความเชื่อที่ได้รับการพิสูจน์ชัดแล้วว่า “ถ้าเด็กได้รับโอกาส และได้รับการศึกษาที่ดีจะทำให้เขาสามารถเปลี่ยนผ่านคุณภาพชีวิตจากความแร้นแค้นยากจนไปสู่ชีวิตที่ดีขึ้นได้”

ในขณะที่หลายคนกำลังขบคิดหาคำตอบ ศาสตราจารย์ ดร.สมพงษ์ เสนอแนวทาง “1 โรงเรียน 3 ระบบ” เนื่องจากเห็นว่า กว่า 100 ปีที่ผ่านมา ระบบการศึกษาของประเทศไทยจัดการศึกษาเพียงระบบเดียวคือ “ระบบโรงเรียน” แม้จะมีระบบการศึกษาอื่นอยู่บ้าง แต่ก็แยกส่วนออกจากกัน ขณะที่ระบบหลักคือระบบโรงเรียนก็ไม่ได้ทำให้เด็ก ๆ มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น เข้าในบางกรณีก็ยังเป็นระบบที่ทำให้เด็กกว่าล้านคนหล่นหายไประหว่างทาง

“การออกแบบการศึกษาจึงไม่ควรมีสูตรเดียว แล้วคัดเอาเฉพาะเด็กเก่งด้านวิชาการเพียงอย่างเดียว เพราะในทางกลับกันเด็กทุกคนสามารถเก่งได้ แต่เก่งในสิ่งที่เขานัด เช่น เด็กบางคนเก่งด้านการเรียนหนังสือ ก็เรียนต่อในระดับที่สูงขึ้นไปจนถึงระดับมหาวิทยาลัย ขณะที่เด็กบางคนอาจจะเก่งเรื่องกีฬา เป็นนักฟุตบอล ก็ให้เขาเติบโตไปในเส้นทางของการเป็นนักฟุตบอล ที่ได้รับการเรียนรู้ฝึกฝนจากสโมสรฟุตบอลจนกลายเป็นนักฟุตบอลมืออาชีพ หรือแม้เด็กบางคนไม่ได้เรียนหนังสือ ไม่ถนัดฟุตบอล เขาอาจจะเลี้ยงวัวอยู่กับบ้านแต่เขาก็สามารถประกอบอาชีพได้”

เพราะฉะนั้น การศึกษาในระบบโรงเรียนอาจไม่ใช่ทั้งหมดของการศึกษา แต่เป็นเพียงจุดเริ่มต้นให้เด็ก ๆ มีความรู้ มีทักษะบางอย่าง เช่น อ่านออกเขียนได้ โดยมีการเรียนรู้ระบบอื่น ๆ เข้ามาผสมผสานเติมเต็มให้การเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนตอบโจทย์ชีวิตเขามากขึ้น

THiNK & TALK

ต่อจากหน้า 1

จัดการศึกษาที่เน้นเด็กเป็นศูนย์กลาง

เพื่อให้เกิดความเข้าใจและเห็นภาพชัดขึ้น ศาสตราจารย์ ดร.สมพงษ์ อธิบายคำว่า 1 โรงเรียน 3 ระบบ ไว้ดังนี้ ระบบที่หนึ่ง คือ ระบบโรงเรียน เป็นการจัดการศึกษาในโรงเรียนตามปกติ เด็กนักเรียนได้เรียนรู้ตามกลุ่มสาระวิชาที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดไว้ แต่สิ่งที่เพิ่มเติมเข้าไปคือ ระบบที่สอง ซึ่งเป็นการจัดการศึกษาแบบนอกระบบ หรือการศึกษาตามอัธยาศัยที่เด็กสามารถเลือกเรียนวิชาที่เขาสนใจ เพิ่มจากการเรียนปกติ

สำหรับ ระบบที่สาม เป็นการจัดการศึกษาที่ยืดหยุ่น เด็กอาจจะมาโรงเรียนบ้างเป็นครั้งคราว โดยเขาอาจจะประกอบอาชีพอยู่ที่บ้าน แต่ก็ยังยึดโยงอยู่กับโรงเรียน ยังมีชื่ออยู่ในระบบโรงเรียน เพียงแต่ไม่มีการเช็คชื่อ ไม่มีการขาดลามาสาย เป็นการนำผลการทำงาน หรือ ผลของการประกอบอาชีพ เช่น การเลี้ยงวัว ปลุกข้าวโพด ทำนา ฯลฯ มาเทียบเคียงกับผลลัพธ์การเรียนรู้และคุณลักษณะต่าง ๆ ที่มีการนำผลทางการศึกษามาประเมินร่วมในลักษณะเครดิตแบงก์ เพื่อให้เห็นว่า สิ่งที่เขาเรียนอยู่ที่บ้านก็เป็นวิชาเรียนเหมือนกัน ซึ่งทั้ง 3 ระบบนี้ ฉายภาพให้เห็นว่า เด็กเรียนที่ไหนก็ได้ ไม่ว่าจะเป็นที่บ้าน ที่โรงเรียน ซึ่งอาจจะไปเรียนเป็นครั้งเป็นคราว เพื่อเรียนวิชาอื่นร่วมกับเพื่อน ๆ

สำหรับแนวคิด “1 โรงเรียน 3 ระบบ” ศาสตราจารย์ ดร.สมพงษ์ บอกว่า เกิดจากคนทำงานด้านการศึกษาที่มองเห็นปัญหา โดยเฉพาะ ปัญหาเด็กหลุดออกจากระบบโรงเรียน ซึ่งคณะทำงานจาก กสศ. เข้าไป กระตุ้น ตลอดจนส่งเสริม และสร้างความมั่นใจว่าแนวคิดนี้สามารถ แก้ปัญหาเด็กเสี่ยงหลุดออกจากระบบการศึกษาได้

“ตอนนั้น ผู้อำนวยการโรงเรียนที่ทำเรื่องนี้หลายคนก็กล้า ๆ กลัว ๆว่าจะทำได้หรือไม่ เพราะด้วยข้อกำหนดและกรอบของกระทรวง ศึกษาธิการ แต่ในท้ายที่สุดเมื่อคิดถึงเด็ก ๆ หลายโรงเรียนตัดสินใจ เดินหน้าต่อและพบว่า แนวคิด 1 โรงเรียน 3 ระบบ สามารถช่วยลูกศิษย์ ช่วยเด็กในพื้นที่ที่ได้รับการศึกษาที่ตอบโจทย์ชีวิตเขาได้เป็นอย่างดี”

“การศึกษาในระบบโรงเรียนอาจไม่ใช่ทั้งหมด ของการศึกษา แต่เป็นเพียงจุดเริ่มต้นให้เด็ก ๆ มีความรู้ มีทักษะบางอย่าง เช่น อ่านออกเขียนได้ โดยที่มีการเรียนรู้ระบบอื่น ๆ เข้ามาผสมผสาน เติมเต็มให้การเรียนรู้ของเด็กและเยาวชน ตอบโจทย์ชีวิตเขามากขึ้น”

ศาสตราจารย์
ดร.สมพงษ์ จิตระดับ

กรรมการบริหาร
และประธานอนุกรรมการ
ส่งเสริมและพัฒนาเยาวชนและ
ประชากรวัยแรงงานนอกระบบ กสศ.

คำตอบอยู่ที่ราชบุรี

สำหรับตัวแบบของการขับเคลื่อนแนวคิด 1 โรงเรียน 3 ระบบนั้น จังหวัดราชบุรีเป็นพื้นที่แรก ๆ ที่เริ่มต้นใช้แนวทาง 1 โรงเรียน 3 ระบบ ก่อนจะขยายผลไปยังโรงเรียนเครือข่ายในจังหวัดกาญจนบุรี ซึ่งจากการลงพื้นที่ไปร่วมเรียนรู้กับผู้อำนวยการโรงเรียน ศาสตราจารย์ ดร.สมพงษ์ กล่าวว่า ประเด็นที่น่าสนใจคือ ไม่มีเด็กหลุดออกจากระบบ แม้แต่คนเดียว

“ที่จังหวัดราชบุรี จำนวนเด็ก Dropout กลายเป็น 0 เปอร์เซนต์ แม้แต่เด็กที่หลุดออกไปแล้ว โรงเรียนก็สามารถดึงกลับมาได้ เพราะหลักสำคัญคือ ครูกับผู้บริหารเอาใจใส่กับเด็กกลุ่มนี้มาก เมื่อเห็นว่า เด็กหายไป 7 วัน 10 วัน ครูจะมีการติดตามถึงบ้าน เข้าไปพูดคุยกับ ผู้ปกครองกับเด็ก บอกว่า “ลูกไม่ต้องออกจากโรงเรียน ลูกยังเรียน หนังสือได้อยู่ แต่ครูจะมีสื่อ มีใบงานให้เขาทำ” ซึ่งเป็นรูปแบบการจัดการศึกษาที่ยืดหยุ่นและเหมาะสมกับเด็กมาก แม้เขาต้องทำงาน หาเงินช่วยครอบครัว แต่เขาก็สามารถเลือกเรียนได้เพราะลึก ๆ แล้ว

“อีกประเด็นที่สำคัญคือ ครูต้องปรับบทบาทจากครูผู้สอนเป็นครูผู้สร้างการเรียนรู้ ด้วยการออกจากโรงเรียนไปติดตามเยี่ยมเยียนเด็กเป็นรายบุคคล จะทำให้เด็กทุกคน ได้รับโอกาสทางการเรียนรู้ตามศักยภาพและความสามารถของตนเอง”

เขาไม่ยอมเกรง เขาไม่ยอมทำตัวมีปัญหา เขาอยากเรียน แต่ด้วยปัญหาและข้อจำกัดทำให้ไม่สามารถมาโรงเรียนได้ ฉะนั้นถ้าการจัดการศึกษาสามารถมองข้ามข้อจำกัดเหล่านี้ หาแนวทางแก้ไขปัญหาให้ตรงจุด ผมเชื่อว่าเด็กไทยจะเข้าถึงการศึกษาได้มากขึ้น แต่วิธีการจัดการศึกษาต้องมีความยืดหยุ่นมากขึ้น ด้วยเช่นกัน”

อย่างไรก็ตาม ในแง่ของการขยายผล ศาสตราจารย์ ดร.สมพงษ์ ชี้ว่า หากจะมีการขยายผลความสำเร็จที่เกิดขึ้นในจังหวัดราชบุรีไปยังพื้นที่อื่น ๆ หัวใจสำคัญที่จะทำให้การขยายผลประสบความสำเร็จคือ คนทำงาน ต้องศึกษาแนวคิดและหลักการ 1 โรงเรียน 3 ระบบให้เข้าใจว่าเป็นอย่างไร และที่สำคัญไม่น้อยกว่ากันคือ โรงเรียนที่จะทำเรื่องเหล่านี้ได้ต้องกล้าคิดนอกกรอบ

“เพราะถ้าคุณยังกลัว ยังไม่กล้าคิดนอกกรอบ การทำงานจะไม่ประสบความสำเร็จแน่นอน” ทั้งนี้ ศาสตราจารย์ ดร.สมพงษ์ แนะนำวิธี “คิดนอกกรอบ” ไว้ว่า ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต้องกลับไปทำความเข้าใจ 1 โรงเรียน 3 ระบบให้ลึกซึ้งด้วยการวิเคราะห์ว่า เด็กในโรงเรียนมีกี่คน สมมติมี 80 คน ในจำนวน 80 คน สามารถเรียนรู้ในระบบโรงเรียนปกติได้ 50 คน ส่วนที่เหลือสามารถเรียนรู้นอกระบบ หรือการศึกษาตามอัธยาศัยได้หรือไม่ เพราะการวิเคราะห์ข้อมูลจะทำให้โรงเรียนสามารถออกแบบหลักสูตรที่นำไปสู่การออกแบบการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่นและเหมาะสมกับเด็กทุกกลุ่มได้ อีกประเด็นที่สำคัญคือ ครูต้องปรับบทบาทจากครูผู้สอนเป็นครูผู้สร้างการเรียนรู้ ด้วยการออกจากโรงเรียนไปติดตามเยี่ยมเยียนเด็กเป็นรายบุคคล จะทำให้เด็กทุกคน ได้รับโอกาสทางการเรียนรู้ตามศักยภาพและความสามารถของตนเอง”

หากเราสามารถทำตรงนี้ได้ แน่ใจว่า ความกลัวก็จะหายไป ความกล้าจะเข้ามาแทนที่ เพราะเป้าหมายสำคัญคือ การเรียนรู้ที่ตอบโจทย์ชีวิตของเด็กจริง ๆ

THiNK & TALK

“ชุมชน” ต้นทุนการศึกษาและทักษะชีวิต คำยืนยันจากนายโชคชัย ลัมประดิษฐ์

หนึ่งล้านสามแสนคน เป็นตัวเลขของเยาวชนที่หลุดออกจากระบบการศึกษา และ กสศ. พยายามค้นหาและพิสูจน์ให้ได้ว่า เด็กเหล่านี้มีตัวตนอยู่ที่ไหน อย่างไร

การค้นหาคำเป็นต้องอาศัยภาคีเครือข่ายในการสืบค้นเพื่อนำเด็กเหล่านั้นกลับเข้าสู่ระบบการศึกษา และการประกอบอาชีพ ซึ่งปัจจุบันมีการพิสูจน์แล้วว่า 3 ระบบ ใน 1 โรงเรียน ได้แก่ การจัดการศึกษาในรูปแบบปกติ การจัดการศึกษานอกระบบ หรือการศึกษาตามอัธยาศัยที่ยืดหยุ่น เป็นทางออกที่ดีที่สุด เพราะเป็นระบบการศึกษาหรือรูปแบบการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่นและเหมาะสมกับเด็กที่กำลังประสบปัญหาการเข้าถึงโอกาสทางการศึกษา และความไม่พร้อมของครอบครัว

ด้วยเหตุนี้ จึงมีการชักชวนหน่วยจัดการเรียนรู้กว่า 40 หน่วย มาร่วมกันกำหนดแนวทาง และวิธีการทำงานที่เข้าถึง “เด็ก” ที่กำลังประสบปัญหาให้พบ เพื่อพูดคุยและเสนอแนวทางการศึกษาที่เอื้อต่อการเรียนรู้ การพัฒนาทักษะอาชีพ และทักษะชีวิตของพวกเขา

อย่างไรก็ตามหนึ่งในหลาย ๆ ข้อกังวลคือ ทำอย่างไรจึงจะ “ค้นหา” และ “เข้าถึง” เด็กกว่า 1 ล้านคนได้อย่างมีประสิทธิภาพ กล่าวคือ เห็นตัวตนชัดเจน เห็นปัญหาที่พวกเขากำลังเผชิญอยู่ เห็นข้อมูลตลอดจนเห็นบริบทพื้นที่ และเห็นรูปแบบความช่วยเหลือ

ต่อกรณีนี้ นายโชคชัย ลัมประดิษฐ์ อนุกรรมการโครงการส่งเสริมและพัฒนาเยาวชนและประชากรวัยแรงงานนอกระบบ อดีตผู้นำชุมชนที่ปัจจุบันมีองค์ความรู้ในหลาย ๆ เรื่อง โดยเฉพาะเรื่อง การพัฒนาคนรุ่นใหม่ ให้ทรงสนะว่า ไม่ว่าจะออกแบวิธีการออกมาอย่างไร ท้ายที่สุด “ชุมชน” ก็ยังเป็นฐานที่มั่นสำคัญที่เด็ก ๆ ใช้เป็นที่หลบภัย ดังนั้นการเข้าถึง “ชุมชน” เพื่อให้ชุมชนพาไปสู่ ตัวเด็กให้พบจึงเป็นหนทางแรกทีคณะทำงานต้องช่วยกันผลักดัน

“ไม่อยากให้เราตั้งคำถามว่าชุมชนเป็นฐาน เพราะชุมชนเป็นได้หลายแบบ เป็นทั้งจุดเริ่มต้นของปัญหา บางชุมชนเด็ก ๆ ก็ถือว่าเป็นพื้นที่ปลอดภัย แต่ในท้ายที่สุดชุมชนจะเป็นนิเวศการเรียนรู้ทั้งของเด็กและผู้ใหญ่ รวมถึงไปถึงเป็นฐานในการแก้ไขปัญหา ซึ่งเราได้เน้นย้ำกับหน่วยจัดการเรียนรู้ รวมทั้งทีมหนุนเสริมทางวิชาการว่า ต้องพยายามให้เขามองว่าปัญหาที่เกิดขึ้นเป็นเรื่องของเขาเอง ให้เขารู้สึกว่าเขาเป็นเจ้าของปัญหา และเด็ก ๆ ไม่ว่าจะไม่มีใครทุกคนล้วนเป็นลูกหลานของเขา ต้องรีบค้นหาให้พบโดยเร็ว”

นายโชคชัย ได้ให้คำแนะนำไว้อีกประเด็น สำหรับหน่วยจัดการเรียนรู้ที่เข้ามาใหม่ว่า เมื่อพบเด็ก ที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย ต้องเข้าใจวิธีการพูดคุย ไม่ใช่โยนปัญหาให้กับรัฐ เพราะถ้าเราอาสาเข้ามาขับเคลื่อนงานพัฒนาเยาวชนก็ต้องนำความจริงที่เกิดขึ้นมาคุยกันว่า อะไรคือวิกฤติ อะไรคือความเหลื่อมล้ำ อะไรคือสาเหตุของความเหลื่อมล้ำ เมื่อหาสาเหตุพบก็ต้องลงมือแก้เหตุแห่งปัญหา ซึ่งหน่วยจัดการเรียนรู้เป็น “คานงัด” ที่แข็งแรงในการแก้ปัญหาเด็กและเยาวชนเหล่านี้

ในส่วนของการค้นหาชุมชน นายโชคชัยให้แนวทางในการวิเคราะห์ไว้ว่า ต้องดูให้ดีกว่าชุมชนนั้นเป็นอย่างไร อยู่ในบริบทแบบไหน มีความเข้มแข็งเพียงพอหรือไม่

“ชุมชนเข้มแข็งดูอย่างไร ก็ต้องไปดูว่า ชุมชนมีระบบบริหารจัดการตัวเองที่ดีหรือไม่ ผมเคยเป็นผู้ใหญ่บ้านมา 20 ปี มีหลักการการทำงานอยู่ 2 เรื่อง คือ 1. ผู้นำ หรือสภาผู้นำ ชุมชนที่ประกอบด้วย ผู้นำท้องถิ่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อบต. ประชาชนชาวบ้าน และตัวแทนกลุ่มอาชีพต่าง ๆ 2. ฐานคิด (Think Tank) ของชุมชน ถ้า 2 องค์ประกอบนี้ทำงานด้วยกันอย่างมีระบบ ก็แสดงว่าชุมชนนั้นเข้มแข็ง เพราะมีระบบบริหารจัดการคล้าย ๆ กับ รัฐบาลหมู่บ้าน ที่คอยเป็นธุระหยิบยกปัญหาในชุมชนมาแก้ไข”

อีกประเด็นที่นายโชคชัยให้ข้อเสนอแนะด้วยความห่วงใยคือ การทำงานกับชุมชนต้องเข้าไปสร้าง หรือเสริมความเข้มแข็งให้กับชุมชนที่เขาไปทำงาน ให้เขามีความรู้สึกว่าเขาเป็นเจ้าของโครงการไม่ใช่ใครก็ไม่รู้มาทำอะไรก็ไม่รู้ในหมู่บ้าน

“ไม่ว่าเราจะออกแบวิธีการออกมาอย่างไร ท้ายที่สุด “ชุมชน” ก็ยังเป็นฐานที่มั่นสำคัญที่เด็ก ๆ ใช้เป็นที่หลบภัย ดังนั้นการเข้าถึง “ชุมชน” เพื่อให้ชุมชนพาไปสู่ตัวเด็กให้พบจึงเป็นหนทางแรกทีคณะทำงานต้องช่วยกันผลักดัน”

นายโชคชัย ลัมประดิษฐ์
อนุกรรมการโครงการส่งเสริมและพัฒนาเยาวชนและประชากรวัยแรงงานนอกระบบ กสศ.

4 ตัวเอง เพราะถ้าผู้นำชุมชนหรือคนในชุมชนมีความรู้สึกเป็นเจ้าของ เมื่อหน่วยจัดการเรียนรู้ถอนตัวออกไป กสศ. ถอนตัวออกไป เขาสามารถสานงานต่อได้ นั่นหมายความว่า การลงทุน ลงแรงของ กสศ. ทีมหนุนเสริมวิชาการ และหน่วยจัดการเรียนรู้เกิดความยั่งยืนได้ในที่สุด

LIVE & LEARN

“โมดูลการเรียนรู้” ที่ยืดหยุ่น หนึ่งคำตอบ การแก้ปัญหาเด็กและเยาวชน นอกระบบการศึกษา

“ไม่ต้องมาอยู่กับเขา ทำไมต้องมาอยู่กับเขาตลอดเวลา” อาจจะเป็นประโยคสั้น ๆ แต่ก็ยาวมากพอที่จะทำให้คนทำงานเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตเด็กและเยาวชนนอกระบบอย่างนางสาวธันว์ธิดา วงศ์ประสงค์ ผู้อำนวยการสำนักพัฒนานวัตกรรมการสร้างโอกาสการเรียนรู้กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) ต้องกลับไปทบทวนเพื่อหาแนวทางและวิธีการทำงานเพิ่มมากขึ้น

“แน่นอนว่า ประตูปานแรกคือ การเปิดใจนั้นยังไม่เกิด ดังนั้นโจทย์ของเราคือต้องทำให้เขาเปิดใจให้ได้ก่อน” โดยนางสาวธันว์ธิดาให้เหตุผลว่า “การเปิดใจ” จะนำไปสู่การเติมเต็มเรื่องอื่น ๆ ได้ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการศึกษา หรือการฝึกทักษะอาชีพ แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นกระบวนการที่จะทำให้เด็ก ๆ กลุ่มนี้เปิดใจได้ ต้องเป็นกระบวนการที่แตกต่างจากเยาวชนกลุ่มอื่น ๆ

ข้อมูลต้องแม่นยำ

นอกจากการเปิดใจแล้ว ปัจจัยสำคัญที่ทำให้การแก้ปัญหาเด็กและเยาวชนนอกระบบประสบผลสำเร็จมากยิ่งขึ้นคือ “ข้อมูล” ซึ่งข้อมูลในที่นี้ไม่ได้หมายถึงข้อมูลเชิงตัวเลข แต่เป็นข้อมูลเชิงลึกของเด็กรายบุคคล ซึ่งต้องเป็นการทำงานต่อยอดจากข้อมูลตัวเลข และต้องอาศัยการทำงานร่วมกันจากหลายภาคส่วน

นางสาวธันว์ธิดา บอกว่า ปัจจุบัน กสศ. มีฐานข้อมูลเด็กและเยาวชนนอกระบบเป็นฐานใหญ่ คือ 1.3 ล้านคน ซึ่งเราต้องชี้เป้าให้ได้ว่าเด็กและเยาวชน 1 ล้านกว่าคน อาศัยอยู่ที่ไหนบ้าง ซึ่งถ้าเรารู้แบบลงลึก จะทำให้เรามีเข็มทิศในการทำงานมากขึ้น อีกทั้งข้อมูลนี้ยังทำให้เรารู้ว่าเขาเป็นเด็กนอกระบบ เด็กตกขอบ เด็กกลุ่มเสี่ยง ฯลฯ เพื่อที่เราจะได้เข้าไปดูแลช่วยเหลือเขาได้ตรงตามความต้องการ

ทั้งนี้ นางสาวธันว์ธิดา มองว่า สถานการณ์ปัญหาเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษา ยังคงเป็นปัญหาใหญ่ของประเทศไทย ไม่ว่าจะเป็น ปัญหาโครงสร้างเชิงระบบที่ไม่เอื้อต่อชีวิตเด็กและเยาวชน ดังนั้นการร่วมกันแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ท่ามกลางสถานการณ์โลกที่ซับซ้อนคลุมเครือไม่แน่นอน ด้วยการทำความเข้าใจเยาวชนถือเป็นบันไดสำคัญขั้นแรกไปสู่

“สถานการณ์ปัญหาเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษา ยังคงเป็นปัญหาใหญ่ของประเทศไทย ไม่ว่าจะเป็น ปัญหาโครงสร้างเชิงระบบที่ไม่เอื้อต่อชีวิตเด็กและเยาวชน ดังนั้น การร่วมกันแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ท่ามกลางสถานการณ์โลกที่ซับซ้อนคลุมเครือไม่แน่นอน ด้วยการทำความเข้าใจเยาวชนถือเป็นบันไดสำคัญขั้นแรกไปสู่ความสำเร็จ”

นางสาวธันว์ธิดา วงศ์ประสงค์

ผู้อำนวยการสำนักพัฒนานวัตกรรมการสร้างโอกาสการเรียนรู้ กสศ.

“การสนับสนุนการพัฒนาอาชีพ
จึงต้องยึดโยงกับต้นทุนเดิมที่เขา
มี เพียงแต่ว่าที่ผ่านมามองจะไม่มี
คนชวนมอง เขาเลยไม่คิดว่า
ตัวเองมีต้นทุนอะไร เด็กหลายคน
มองว่าตัวเองติดลบอยู่ตลอดเวลา
แต่ในความคิดที่ติดลบนั้น
จริง ๆ แล้วพวกเขามีต้นทุนชีวิต
มากมาย บางคนอาจจะมากกว่า
เด็กคนอื่นด้วยซ้ำ”

ความสำเร็จ และเพื่อทำความเข้าใจเด็กและเยาวชนนอกระบบให้
มากขึ้น กสศ. โดยสำนักพัฒนานวัตกรรมเพื่อสร้างโอกาสการเรียนรู้
ได้จัดทำโครงการพัฒนาการเรียนรู้สำหรับเยาวชนนอกระบบการ
ศึกษา ปี 2566 เพื่อหา “นวัตกรรม” หรือ “โมเดล” การทำงานใหม่
ที่นำไปสู่การพัฒนาข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อเปลี่ยนแปลงระบบ
การศึกษาที่ยืดหยุ่นและตอบโจทย์ชีวิตของเด็กและเยาวชน
นอกระบบได้อย่างแท้จริง

ตลอดระยะเวลา 5 เดือนของการขับเคลื่อนงาน ทำให้ กสศ.
เห็นโมเดลการพัฒนาเด็กและเยาวชนนอกระบบ ดังนี้

1. พื้นที่ปลอดภัย ในที่นี้หมายถึง การสร้างพื้นที่ปลอดภัยระดับ
ชุมชนที่ใกล้ตัวเยาวชนกลุ่มเป้าหมายมากที่สุด เพื่อให้เยาวชนกลุ่มนี้
ได้รับโอกาสครั้งที่ 2 ครั้งที่ 3 ในการเข้าถึงโอกาสทางการศึกษาและ
การเรียนรู้

2. เครื่องมือวิเคราะห์ที่ตรงจุด ซึ่งประเด็นนี้นางสาวธันวีธิดา
มองว่า นอกจากพื้นที่ปลอดภัยแล้ว การทำให้หน่วยจัดการเรียนรู้ที่อยู่
ใกล้ตัวเด็กที่สุดเห็นเครื่องมือ เห็นวิธีการค้นหา มีเครื่องมือวิเคราะห์
สภาพปัญหาของเยาวชนกลุ่มนี้ได้อย่างตรงจุดจะนำไปสู่การ
พัฒนาเด็กและเยาวชนนอกระบบได้ตรงจุดเช่นกัน เพราะข้อมูลจะ
ทำให้เห็นภาพชีวิตของเยาวชนกลุ่มนี้อย่างชัดเจนว่า พวกเขากำลัง
เผชิญกับสถานการณ์อะไรอยู่บ้าง ไม่ว่าจะเป็นปัญหาสังคม ปัญหา
คุณภาพชีวิต หรือปัญหาด้านรายได้

3. หลักสูตรที่เหมาะสม ในที่นี้อาจหมายถึง “วิธีการ” หรือ
“หลักสูตร” ซึ่งในท้ายที่สุดข้อค้นพบทั้ง 3 เรื่องนี้จะกลายเป็น “โมเดล
การเรียนรู้” ที่ยืดหยุ่นเหมาะสมกับเด็กและเยาวชนแต่ละกลุ่มที่มีที่มา
ของสถานการณ์ปัญหาแตกต่างกัน

เรื่องเก่า...เล่าใหม่แต่ใหญ่กว่าเดิม

นางสาวธันวีธิดา ย้ำว่า การมีพื้นที่ปลอดภัย มีเครื่องมือวิเคราะห์
ที่ตรงจุด มีหลักสูตรที่ยืดหยุ่นและเหมาะสม จะช่วยให้คนทำงาน
มีเป้าหมายในการทำงาน โดยเฉพาะประเด็น “เครื่องมือวิเคราะห์
ที่ตรงจุด” จะช่วยตอบคำถามสำคัญของคำว่า “เป้าหมายชีวิต”
ได้เป็นอย่างดีว่า แท้ที่จริงแล้วเป็นเป้าหมายชีวิตของใคร

“ถ้าเราวิเคราะห์กันอย่างตรงจุด เราจะพบว่าการกำหนด
เป้าหมายชีวิตนั้นไม่ใช่เป้าหมายชีวิตของครูหรือของพ่อแม่ แต่ต้องเป็น
เป้าหมายชีวิตของเด็กและเยาวชน เพราะฉะนั้นการทำงานเพื่อให้เด็ก
และเยาวชนสามารถมองเห็นเป้าหมาย หรือกำหนดเป้าหมายชีวิต
ตนเองได้ คือ การทำให้เขาเห็นต้นทุนที่ตัวเองมีอยู่ เช่น เขามีพ่อแม่
เป็นเกษตรกร เขาอาจจะไม่เคยนึกถึงด้วยซ้ำว่านี่คือ ต้นทุนชีวิตของเขา
หรือเขามีมอเตอร์ไซด์ทำอะไรให้รู้ว่า มอเตอร์ไซด์ที่เขาสามารถ
เป็นต้นทุนทางอาชีพของเขาได้ เช่น กลุ่มไรเดอร์ ฉะนั้นการสนับสนุน
การพัฒนาอาชีพจึงต้องยึดโยงกับต้นทุนเดิมที่เขาอยู่ เพียงแต่ว่า
ที่ผ่านมามองจะไม่มีคนชวนมอง เขาก็เลยคิดว่าตัวเองไม่มีต้นทุนอะไร
เด็กหลายคนมองว่าตัวเองติดลบอยู่ตลอดเวลา แต่ความคิดที่ติดลบนั้น
จริง ๆ แล้วพวกเขามีต้นทุนชีวิตมากมาย บางคนอาจจะมากกว่าเด็ก
คนอื่นด้วยซ้ำ”

นางสาวธันวีธิดา ยกตัวอย่างประกอบคำอธิบายถึงต้นทุนชีวิตว่า
เด็กบางคนพ่อแม่เป็นเกษตรกร มีที่ดินทำกินเป็นจำนวนมาก
หน่วยจัดการเรียนรู้อาจชวนเขาคิดต่อว่าเขาจะสามารถทำอะไรกับ
ที่ดินแปลงนั้นเพิ่มขึ้นได้หรือไม่ ซึ่งหน่วยจัดการเรียนรู้จะต้องสร้าง
แรงบันดาลใจ กระตุกกระตุ้นให้เขามองเห็นเส้นทางชีวิตในอนาคต
หาวิธีการใหม่ ๆ ให้เขาได้เรียนรู้ หรือหากยังมองไม่เห็นวิถีอาจจะพา
เขาไปเรียนรู้ชีวิตวัยรุ่นคนอื่น ๆ ที่เขาประสบความสำเร็จในชีวิตก็ได้
ซึ่งอาจจะทำให้เขามองเห็นเส้นทางของตนเองได้เช่นกัน

แม้จะมองเห็นแนวทาง เห็นวิธีการทำงาน แต่ปัจจุบันโจทย์
ปัญหาเด็กและเยาวชนของประเทศไทยขยายใหญ่ขึ้นทุกวัน ถ้ามี
เด็กและเยาวชนนอกระบบล้านกว่าคน แล้วเราจะมีการแก้ปัญหา
เหล่านี้ได้อย่างไร คำตอบที่นางสาวธันวีธิดามองเห็นจากการทำงาน
ที่ผ่านมาคือ การเชื่อมต่อ “กลไกการทำงาน” เข้าด้วยกัน หรืออีก
ลักษณะคือเป็นการต่อ “จิ๊กซอร์” ตัวใหม่ เพื่อให้ภาพการแก้ปัญหา
เด็กและเยาวชนสมบูรณ์ยิ่งขึ้น เพราะจำนวนเด็กที่เรากำลังจะลงไป
ทำงานด้วย ไม่ใช่ตัวเลขหลักหมื่นอีกต่อไป แต่เรากำลังพูดถึงตัวเลข
หลักล้าน เพราะฉะนั้นทุกองคาพยพ หรือกลไกการทำงานจึงต้อง
ใหญ่ขึ้น ซึ่งอาจจะต้องมีวิธีการบริหารจัดการใหม่เพื่อให้อุปสรรค
การแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชนนอกระบบมากที่สุด

LIVE & LEARN

วันนี้ วันหน้า กับการแก้ปัญหา เยาวชนนอกระบบการศึกษา

เด็กและเยาวชน กับบริบททางเศรษฐกิจและสังคม ระบบความสัมพันธ์ที่เป็นทั้งปัญหาและแนวทางแก้ไข

สถานการณ์ปัญหาเด็กและเยาวชนที่เกิดขึ้นตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันยังไม่ได้รับการแก้ไขไปในทิศทางที่ดีขึ้นเท่าที่ควร แต่การลุกขึ้นมาเอาธุระ และแก้ไขจัดการยังคงเป็นภารกิจที่คนทำงานด้านเด็กและเยาวชนเลี้ยงไม่ได้ ด้วยเหตุนี้ กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) ที่มีภารกิจหลักคือ การลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาจึงได้จัดทำโครงการพัฒนาการเรียนรู้สำหรับเยาวชนนอกระบบการศึกษา ปี 2566 ที่มี รองศาสตราจารย์ ดร.วีระเทพ ปทุมเจริญวัฒนา ผู้จัดการโครงการฯ และนายเรศ สงเคราะห์สุข รองผู้จัดการโครงการฯ รวมถึงผู้หลักผู้ใหญ่คนอื่น ๆ รวมทั้งเครือข่ายหน่วยจัดการเรียนรู้รวมตัวกันเพื่อหา “ตัวแบบ” ในการแก้ไขสถานการณ์ปัญหาเด็กและเยาวชน

ต้องสร้างการเรียนรู้และนิเวศรอบตัวเด็ก

ในฐานะคนที่ทำงานกับเยาวชนมาอย่างยาวนาน นายเรศให้ทรรศนะว่าอยากให้เห็นงานด้านนี้เข้าใจอย่างลึกซึ้งว่า เด็กที่เรากำลังทำงานด้วยคือใคร อยู่ในบริบทแบบไหน เพราะการทำงานกับเด็กนอกระบบนั้นจะทำแบบหยาบ ๆ ไม่ได้ เนื่องจากเป็นเรื่องของจิตใจ ความใส่ใจ ความจริงใจ ขณะเดียวกันเด็ก ๆ ก็ต้องการความมั่นใจจริง ๆ ว่าเราจะอยู่เคียงข้างเขา

“อย่าลืมนึกว่าเขาอาจจะออกห่างมาจากเพื่อน ออกห่างมาจากโรงเรียน และที่สำคัญคือ ออกห่างมาจากครอบครัวซึ่งเป็นที่พักพิงของเขา

เพราะฉะนั้นเขาจะไม่มีพื้นที่ว่างสำหรับการผิดหวังอีกแล้ว เมื่อเราสามารถเข้าถึงตัวเด็กได้ เราต้องมีวิธีที่จะอยู่กับเขาอย่างต่อเนื่อง คำว่า “อยู่อย่างต่อเนื่อง” หมายถึง อยู่เพื่อสร้างความไว้วางใจ และสามารถเป็นที่พึ่งของเขาได้จริง ๆ เป็นเสมือนพื้นที่ปลอดภัยให้เขาได้”

ในส่วนของวิธีการสร้างความไว้วางใจ นายเรศเสนอไว้ 2 วิธี วิธีแรกคือ การสร้างการเรียนรู้ ให้เขาเกิดการเปลี่ยนแปลงภายใน ที่บางคนอาจเรียกว่าเป็นการพัฒนาทักษะชีวิต แต่สำหรับนายเรศมองว่า วิธีดังกล่าวคือการสร้างมายด์เซตให้น้อง ๆ ได้เห็นและเรียนรู้ว่าเขาอยู่ในสังคมที่มันไม่ได้สวยงาม

นายเรศ สงเคราะห์สุข

รองผู้จัดการโครงการพัฒนาการเรียนรู้
สำหรับเยาวชนนอกระบบการศึกษา ปี 2566

“เราต้องทำให้เขามองเห็นความจริงว่า สังคมไม่ได้สวยงาม สังคมมีความโหดร้าย และสังคมก็กำลังตีตราเขาอยู่ เพราะฉะนั้นเขาต้องอยู่กับความจริงนี้ให้ได้ เพื่อที่ว่าเมื่อเขาโตขึ้นเขาจะสามารถสร้าง

สังคมใหม่ที่ไม่ทำร้ายเขา หรือเด็กรุ่นลูกรุ่นหลานเขาอีกต่อไป เป็นการทำให้เรามองเห็นความเป็นจริงของสังคมในปัจจุบัน เพื่อสร้างสังคมในอนาคตนั่นเอง”

วิธีที่สองคือ การทำงานกับสิ่งแวดล้อม หรือระบบนิเวศรอบ ๆ ตัวเด็กให้เอื้อต่อการเรียนรู้ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของทฤษฎี หรือมุมมองด้านการช่วยเหลือของหน่วยงานและองค์กรต่าง ๆ แต่สิ่งหนึ่งที่ยังคงทำทนายคนทำงาน และยังไม่ถึงเป้าหมาย คือ การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างและระบบ ซึ่งยังคงเป็นปัญหาใหญ่ และยังเป็นปัญหาเดิม

ทั้งนี้ นายเนเรศเสริมว่า ปัญหาเด็กและเยาวชนจะลดน้อยลง ประเทศไทยต้องมี Academy ที่เป็นพื้นที่เรียนรู้และปรับตัวของเด็กและเยาวชน ตอนนี้โลกทัศน์คนไทยเกี่ยวกับชุมชนหยุดนิ่ง ดังนั้น ถ้าเราอยากอยู่ร่วมกับสังคมที่เติบโต เป็นที่พึ่งพาอาศัยของกันและกัน เราต้องขยับและปรับการเรียนรู้ใหม่ให้เท่ากันกับสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

เศรษฐกิจ สังคม และเด็กล้วนเกี่ยวข้องกัน

รองศาสตราจารย์ ดร.วีระเทพ ย้ำในประเด็นคล้าย ๆ กับนายเนเรศ คือ นอกจากการทำงานกับเด็กโดยตรงแล้ว การทำงานกับ “บริบท” ที่แวดล้อมรอบตัวเด็ก โดยเฉพาะกับครอบครัวซึ่งมีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตของเด็กสูงมากเป็น สิ่งจำเป็นที่ต้องทำและต้องทำอย่างจริงจัง ซึ่งรองศาสตราจารย์ ดร.วีระเทพ มั่นใจว่า กลไกสำคัญที่จะไปสู่ความสำเร็จ ของโครงการนี้คือ “หน่วยจัดการเรียนรู้” แต่อย่างไรก็ตาม หน่วยจัดการเรียนรู้เองก็ไม่สามารถทำงานได้เพียงลำพัง ซึ่งต้องมีเครือข่ายเข้ามาสนับสนุนเช่นกัน

“ผมคิดว่าหน่วยจัดการเรียนรู้มีความสำคัญมากกับการทำงานกับเด็กและเยาวชน กลุ่มนี้ และตัวหน่วยจัดการเรียนรู้เองก็ไม่สามารถเดินด้วยตัวเองได้เพียงลำพัง ต้องสร้าง การมีส่วนร่วมกับเครือข่ายในพื้นที่ มีการเชื่อมต่อกับเครือข่ายทั้งภาครัฐ เอกชน หรือ ภาคประชาชน จริง ๆ แล้วหน่วยจัดการเรียนรู้แต่ละหน่วยมีองค์ความรู้เฉพาะด้านเยอะมาก แต่ต้องประสานกับเครือข่ายทั้งระดับพื้นที่และระดับประเทศ เพื่อดึงหน่วยงานเหล่านั้น เข้ามาเป็น “กลไก” การทำงานในพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับการทำงานกับครอบครัว เพราะ นื่องหลาย ๆ คนยังไม่ได้หลุดจากครอบครัว บางคนเป็นเยาวชนอยู่ในครอบครัว และต้อง ออกไปช่วยกันทำมาหากิน”

รองศาสตราจารย์ ดร.วีระเทพ แนะนำ วิธีการทำงานคือ ต้องทำให้ครอบครัวเด็ก เข้าใจถึงเหตุผลที่หน่วยจัดการเรียนรู้เข้าไปทำงานกับน้อง ๆ กลุ่มนี้ เพื่อให้ครอบครัว ได้เปิดใจ เปิดพื้นที่ให้ลูกหลานเข้ามาเรียนรู้กับเรา ซึ่งความยากของงานลักษณะนี้คือ ต้องทำงานกับคน 3 กลุ่ม คือ เด็ก ครอบครัว และเครือข่าย ไปพร้อมกัน

อีกข้อเสนอแนะคือ ในการทำงานต้องไม่คิดแยกส่วนระหว่างเรื่องเด็ก เศรษฐกิจ และสังคม เพราะทั้งหมดล้วนเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน หากทีมหนุนเสริมโครงการทั้ง 4 ภาค เข้าใจสถานการณ์เชิงลึกในพื้นที่เช่นนี้จะทำให้การออกแบบการเรียนรู้ไปถึงเป้าหมาย ได้ง่ายขึ้น

“ตัวอย่างเช่น ภาคเหนือ มีคนทำงานเกาะติดกับสถานการณ์เด็กและเยาวชนมา ไม่น้อยกว่า 20 ปี เขาจะมองเห็นว่าเรื่องเด็กไม่สามารถแยกออกจากเรื่องของความมั่นคง ซึ่งเชื่อมต่อกับเศรษฐกิจและมีผลต่อเรื่องของเยาวชน และในแต่ละพื้นที่ เยาวชนก็มีความหลากหลายมาก แต่ละคนก็มีปัญหาไม่เหมือนกัน แต่การที่หัวหน้าทีมหนุนเสริมทั้ง 4 ภาคมองเห็นความเชื่อมโยงของปัญหา เข้าใจบริบทพื้นที่ ก็จะสามารถหนุนเสริมหน่วยจัดการเรียนรู้ให้ออกแบบการเรียนรู้ ที่ยืดหยุ่นและตอบโจทย์ชีวิตของเด็กและเยาวชนได้”

ทั้งนี้ รองศาสตราจารย์ ดร. วีระเทพยกตัวอย่างเยาวชนคนหนึ่งที่อำเภอเชียงดาวว่า ไม่ง่ายเลยที่เด็กคนหนึ่งที่เป็น ผู้ต้องหาเรื่องยาเสพติด และเขาต้องรับภาระดูแลคนในครอบครัวที่มีปู่ย่าอยู่ในภาวะพึ่งพิง ทางออกเขาจะเป็นอย่างไร เขาจะทำงานหนักได้อย่างไร เพื่อดูแลคนเหล่านี้ สุดท้ายเขาก็ต้องข้องเกี่ยวกับวงการยาเสพติดอยู่ดี ประกอบกับเด็กและ เยาวชนส่วนใหญ่มีการเคลื่อนไหวไปมา ไม่ได้หยุดนิ่งอยู่กับที่ เดือนนี้เขาอาจจะอยู่ที่บ้าน เดือนหน้าเขาอาจจะต้องออกจาก บ้านไปทำงานเพื่อหาเงินมาเลี้ยงครอบครัว ด้วยเงื่อนไขความไม่พร้อมต่าง ๆ เหล่านี้

คำถามคือ เราจะช่วยเหลือพวกเขาเหล่านี้ได้อย่างไร เมื่อเขามาพร้อมกันไม่ได้ การออกแบบกระบวนการเรียนรู้ ก็ต้องปรับเปลี่ยนใหม่ให้มีความยืดหยุ่นสอดคล้องกับสถานการณ์ในพื้นที่ โดยจัดกลุ่มเรียนรู้เล็ก ๆ เปลี่ยนยุทธวิธีจาก การรณรงค์มาหาเป็นการเข้าไปหาเขาถึงที่แทน เปลี่ยนจากรอเป็นรุกและยืดหยุ่นเอื้อโอกาสให้เขาได้เข้าถึงโอกาสในการ เรียนรู้เพิ่มเติมที่ก็น่าจะช่วยคลี่คลายปัญหาเด็กและเยาวชนลงได้บ้างไม่มากก็น้อย

“นอกจากการทำงานกับเด็ก โดยตรงแล้ว การทำงานกับ “บริบท” ที่แวดล้อมรอบตัวเด็ก โดยเฉพาะกับครอบครัวซึ่งมี อิทธิพลต่อการดำเนินชีวิต ของเด็กสูงมากเป็นสิ่งจำเป็น ที่ต้องทำและต้องทำอย่างจริงจัง”

**รองศาสตราจารย์
ดร.วีระเทพ ปุกเจริญวัฒนา**
ผู้จัดการโครงการพัฒนาการเรียนรู้สำหรับ
เยาวชนนอกระบบการศึกษา ปี 2566

THE MOVEMENT+

“บนรอยเท้าที่ก้าวเดิน”

เพราะทุกร่องรอยระหว่างทางล้วนสำคัญ

ทุกการเรียนรู้ ทุกความสำเร็จ ทุกความล้มเหลว ล้วนคือเรื่องราวระหว่างทาง ที่สำคัญสำหรับนักเรียนรู้เสมอ ไม้มีความสำเร็จใดที่ไม่ผ่านความผิดพลาด เช่นเดียวกัน ไม้มีความล้มเหลวใดที่ไร้คุณค่า

หากลองสังเกตให้ดี ๆ จะพบว่า การทำงานกับเยาวชนนอกระบบการศึกษานั้นเป็นงานที่มีชีวิต เพราะมีปัจจัยแวดล้อมมากมายเข้ามาเกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ต่าง ๆ และคลื่นกระทบจากนิเวศรอบตัว ครอบครัว ชุมชน สังคม เศรษฐกิจ ค่านิยม อำนาจ ตลอดจนความเชื่อหรือทัศนคติบางอย่าง ดังนั้นการทำให้เยาวชนนอกระบบการศึกษาเข้าถึงการเรียนรู้ มีทักษะชีวิต มีจิตใจที่มั่นคง พร้อมก้าวผ่านอุปสรรคและต่อ ยอดให้ชีวิตตัวเองได้นั้น เป็นเรื่องท้าทายสำหรับหน่วยจัดการเรียนรู้ทั้ง 40 แห่ง ภายใต้โครงการพัฒนาการเรียนรู้สำหรับเยาวชนนอกระบบการศึกษา ปี 2566 กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) อย่างมาก

เนื่องจากมีหลายภาคส่วนเข้ามาเกี่ยวข้อง ดังนั้น “พื้นที่ของการเรียนรู้ร่วมกัน” จึงเป็นสิ่งสำคัญ โดยเมื่อวันที่ 1-3 มีนาคม 2567 ที่ผ่านมา จึงได้มีการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการเรื่องเล่าระหว่างทาง: บนรอยเท้าที่ก้าวเดิน ขึ้นเพื่อเปิดพื้นที่การเรียนรู้ร่วมกันของหน่วยจัดการเรียนรู้ทั้ง 40 แห่ง ได้นำความรู้และประสบการณ์มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้และสร้างองค์ความรู้สำหรับการพัฒนาเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษาให้รู้เท่าและรู้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงสถานการณ์โลกและสถานการณ์ประเทศ

ทั้งนี้ ภายในงานได้รับเกียรติจาก ศาสตราจารย์ ดร.สมพงษ์ จิตระดับ กรรมการบริหาร และประธานอนุกรรมการส่งเสริมและพัฒนาเยาวชนและประชากรวัยแรงงานนอกระบบ กสศ. กล่าวถึงเป้าหมายการทำงานร่วมกันในครั้งนี้ว่า กสศ.กำลังก้าวเข้าสู่แผนการทำงานไตรมาสที่ 3 ซึ่งตั้งเป้าหมายไว้ว่า ปี 2568 หรือปี 2570 ต้องเกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงระบบและข้อเสนอภาคนโยบายที่เอื้อต่อชีวิตผู้คนที่มีความแตกต่างอย่างหลากหลาย ให้เขาได้เรียนรู้ อยู่ร่วมและอยู่รอด แบบ “Learn to Earn” ตามเป้าหมายที่มีร่วมกันกับรัฐบาล

ดังนั้นสิ่งที่ กสศ. กำลังทำ คือ พยายามทำให้ระบบนโยบายและระบบการเมืองมีความยืดหยุ่นมากยิ่งขึ้น ด้วยการนำความจริงของเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษามาร่วมสร้างการเรียนรู้และจัดระบบการเรียนรู้ด้วยความเข้าใจอย่างถ้อยทีถ้อยอาศัย โดยสิ่งเหล่านี้จะเป็น “ชุดความรู้” หรือ “ตัวแบบ” ที่นำไปสู่การพัฒนา

ข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อเปลี่ยนแปลงระบบการศึกษาให้ยืดหยุ่นและ
 ตอบโจทย์เยาวชนได้อย่างแท้จริง

ซึ่ง กสศ. จะทำหน้าที่เป็น “โซ่ข้อกลาง” เพื่อนำเสนอ
 ความจริงที่เกิดขึ้นผ่านชุดข้อมูล ประสบการณ์ ชุดความคิดที่ได้จาก
 การทำงาน เพื่อให้คนที่อยู่ในระบบต่าง ๆ และภาคนโยบายได้รับรู้
 และนำไปสู่การสร้างการเปลี่ยนแปลงที่ตอบโจทย์ชีวิตเยาวชน
 ในสถานการณ์ที่ซับซ้อนคลุมเครือไม่แน่นอนได้อย่างเข้าใจ โดยไม่มี
 ใครเป็นเจ้าของชีวิตใคร และ กสศ. จะร่วมเป็นกระบอกเสียงที่จะ
 ส่งต่อเรื่องราวเพื่อนำการเปลี่ยนแปลงมาสู่ลูกหลานของเราทุกคน

สำหรับพื้นที่การเรียนรู้ร่วมกันของหน่วยจัดการเรียนรู้แบ่งออกเป็น
 4 ประเด็นสำคัญที่เกี่ยวข้องกับชีวิตของเยาวชนนอกระบบการศึกษา
 ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น อาทิ 1. พ่อแม่วัยรุ่นกับความเปราะบางที่
 มากกว่าตาเห็น ว่าด้วยทัศนคติเรื่องเพศ สิทธิเนื้อตัวร่างกาย อนามัย
 เจริญพันธุ์ ระบบบริการและสวัสดิการที่เกี่ยวข้อง 2. พื้นที่ชายแดนกับ
 ความซับซ้อน สถานการณ์ความรุนแรงในพื้นที่ชายแดน ความซับซ้อน
 ทางวัฒนธรรม ชชาติพันธุ์ และสิทธิมนุษยชน 3. พื้นที่ปลอดภัยและ
 ระบบนิเวศแห่งการเรียนรู้ พื้นที่ปลอดภัยทางกายภาพ และพื้นที่
 ปลอดภัยทางใจ ระบบนิเวศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ รวมถึงเครื่องมือและ
 วิธีคิดการทำงาน 4. กลุ่มเยาวชนคนจนเมือง ความเปราะบางของ
 พื้นที่เมืองใหญ่ กลไกการทำงานควรเป็นอย่างไร วิธีคิด วิธีมอง ตลอดจน
 ทิศทางในการขับเคลื่อนงานในความทับซ้อนและความเปราะบาง
 ต่อเยาวชนในรูปแบบต่าง ๆ ที่หลอมรวมเข้ามาอยู่ในเมืองใหญ่

ทั้งนี้ภายในงาน ได้รับเกียรติจากผู้ทรงคุณวุฒิ และเครือข่าย
 ร่วมดำเนินงานของ กสศ. มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ อาทิ นายโชคชัย
 ลี้มประดิษฐ์ และรองศาสตราจารย์ ดร. ลือชัย ศรีเงินยวง อนุกรรมการ
 ส่งเสริมและพัฒนาเยาวชนและประชากรวัยแรงงานนอกระบบ กสศ.
 ดร. สมคิด แก้วทิพย์ ผู้จัดการโครงการทุนส่งเสริมโอกาสการเรียนรู้
 ที่ใช้ชุมชนเป็นฐาน กสศ. นายทัพไท ชุ่มนาเสียว คณะทำงาน
 หนุนเสริมจากโครงการทุนส่งเสริมโอกาสการเรียนรู้ที่ใช้ชุมชน
 เป็นฐาน กสศ. และ นางสาวจิตติมา ภาณุเดชะ ผู้รับผิดชอบโครงการ
 เสริมศักยภาพและถอดบทเรียนหน่วยจัดการเรียนรู้สำหรับกลุ่ม
 พ่อแม่วัยรุ่น พร้อมทั้ง รองศาสตราจารย์ ดร. วีระเทพ ปทุมเจริญวัฒนา
 ผู้จัดการโครงการฯ นายณเรศ สงเคราะห์สุข รองผู้จัดการโครงการฯ

และทีมหนุนเสริมโครงการฯ จาก 4 ภูมิภาค คอยหนุนเสริมและ
 เติมเต็ม นำประสบการณ์ที่เคยได้เห็นและพบเจอ มาร่วมกันออกแบบ
 แลกเปลี่ยนพูดคุยกันอย่างสร้างสรรค์ ตั้งเพื่อนร่วมทางทางความคิด
 เป็นคนสนิทที่จะร่วมก้าวเดินไปพร้อมกับหน่วยจัดการเรียนรู้

นายภัทระ คำพิทักษ์ กรรมการบริหาร และอนุกรรมการ
 ส่งเสริมและพัฒนาเยาวชนและประชากรวัยแรงงานนอกระบบ กสศ.
 กล่าวเสริมว่า สิ่งสะท้อนให้เห็นจากการถอดบทเรียนความคิดในพื้นที่
 เรียนรู้ครั้งนี้ก็คือ การทำงานอย่างเข้าใจในบริบทพื้นที่เป็นสิ่งที่สำคัญ
 โดยเฉพาะพื้นที่ที่ไม่ใช่พื้นที่ทางกายภาพ แต่เป็นพื้นที่ทางใจ
 ที่มีผลต่อเยาวชน เราเชื่อว่าการช่วยให้เด็กและเยาวชนเข้าถึง
 การศึกษาจะนำไปสู่การเรียนรู้ที่ว่าด้วยเรื่องของกรู้อคุณค่า
 การเคารพตนเอง เพื่อหาทางออกร่วมกันได้อย่างตรงจุด

รองศาสตราจารย์ ดร. วีระเทพ ปทุมเจริญวัฒนา ผู้จัดการ
 โครงการฯ กล่าวว่า หน่วยจัดการเรียนรู้เปรียบเสมือนผู้นำการ
 เปลี่ยนแปลง หรือนักสร้างโอกาส เป็นตัวเชื่อมที่ยึดหยุ่นทั้งในระบบ
 ความคิด และเหนียวแน่นเพื่อนร่วมทางในการร่วมกันค้นหาความเชื่อและ
 วิธีการบางอย่างเพื่อปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์การทำงานพัฒนา
 เด็กและเยาวชนให้ตอบโจทย์ชีวิตพวกเขาเหล่านั้นมากที่สุด ให้เขาได้
 มีฐานพลังกายและพลังใจที่เข้มแข็ง ได้รับโอกาสเข้าถึงการศึกษา
 หรือการเรียนรู้อย่างเท่าเทียมและเหมาะสมกับตัวเอง พร้อมทั้ง
 เห็นคุณค่า รู้จักและเข้าใจตนเอง มีความมั่นคงทางอารมณ์ จิตใจ
 การดำรงชีวิต และเข้าถึงสิทธิต่าง ๆ คอยร้อยเรียงและเดินอยู่เคียงข้าง
 เติมเต็มความต้องการให้เขาได้ ตอบโจทย์ตัวตนของเยาวชนอย่าง
 สร้างสรรค์

สุดท้ายแล้วการได้ถอยหลังกลับมา เพื่อย้อนมองรอยเท้า
 ที่ก้าวไป ไม่ว่าจะประสบความสำเร็จหรือความล้มเหลว ล้วนเป็น
 บทเรียนสำคัญที่ทำให้หน่วยจัดการเรียนรู้ได้ตระหนักถึงคุณค่า
 และความหมายของการสร้างการเรียนรู้ร่วมกัน ให้คนทำงานได้
 ปลดปล่อยความทุกข์แลกเปลี่ยนความสุขระหว่างทาง เพราะงาน
 พัฒนาเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษาเป็นงานยากที่ต้องใช้
 “ใจ” เป็นตัวนำให้ทุกคนที่มีส่วนเกี่ยวข้องก้าวเดินไปบนเส้นทาง
 การเรียนรู้ที่จะเป็นทางเลือกและทางรอดให้ลูกหลานเยาวชน
 ได้อย่างแท้จริง

THE MOVEMENT+

ต่อยอดการทำงาน...

สู่การขยายผลและขับเคลื่อนเชิงนโยบาย

จากการขยายผลการส่งเสริม สนับสนุน และให้ความช่วยเหลือเยาวชนนอกระบบการศึกษาให้เข้าถึงการเรียนรู้ตามความต้องการในรูปแบบต่าง ๆ และได้รับโอกาสพัฒนาตามศักยภาพ จนเกิดรูปแบบและนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ที่เสริมสร้างขีดความสามารถของเยาวชนนอกระบบการศึกษาให้สามารถพึ่งพาตนเองได้

นำไปสู่การพัฒนาความร่วมมือระดับท้องถิ่นเพื่อพัฒนาระบบดูแลเยาวชนนอกระบบการศึกษาร่วมกับกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ภายใต้ชุดโครงการพัฒนาต้นแบบความร่วมมือระดับท้องถิ่นเพื่อสร้างโอกาสการเรียนรู้และพัฒนาทักษะเยาวชนนอกระบบการศึกษา ดำเนินการนำร่องใน 5 พื้นที่ต้นแบบซึ่งมีความหลากหลายทั้งด้านบริบทพื้นที่ และขนาดของ อปท. ได้แก่ 1) เทศบาลนครนครขอนแก่น อำเภอเมืองจังหวัดขอนแก่น (โดย สมาคมไทสีงา) 2) เทศบาลนครนครสวรรค์ อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ (โดย มหาวิทยาลัยมหิดล) 3) เทศบาลตำบลลำปางหลวง อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง 4) องค์การบริหารส่วนตำบลหนองสนธิ อำเภอจอมพระ จังหวัดสุรินทร์ 5) องค์การบริหารส่วนตำบลแม่สวด อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) ร่วมกับสมาคมมหาวิซาลัยตอนแก้วสร้างสุข นำเสนอผลการดำเนินโครงการระหว่างทางของการขับเคลื่อนต้นแบบความร่วมมือระดับท้องถิ่นในการสร้างโอกาสทางการเรียนรู้ของเยาวชนนอกระบบการศึกษา มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างพื้นที่การทบทวนการดำเนินงานระดับพื้นที่ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้ามพื้นที่ การเสริมพลังปัญญา และการออกแบบการทำงานเชิงบูรณาการ ที่นำไปสู่การพัฒนาต้นแบบกลไกความร่วมมือระดับท้องถิ่น

“การขับเคลื่อนงานกับกลุ่มเป้าหมายเยาวชนนอกระบบการศึกษา เนื่องด้วยการจัดการที่มีความซับซ้อนเชื่อมโยงกับมิติการพัฒนาที่หลากหลาย จำเป็นต้องอาศัยฐานทุนและทรัพยากรของชุมชน/พื้นที่เป็นสำคัญ เพื่อให้การขับเคลื่อนมีความต่อเนื่อง เหมาะสม”

ต้นแบบกลไกการจัดการศึกษาทางเลือกและการศึกษาตลอดชีวิตในระดับท้องถิ่น

การพัฒนาความร่วมมือระดับท้องถิ่นเพื่อสร้างโอกาสการเรียนรู้และพัฒนาทักษะเยาวชนนอกระบบการศึกษา ใช้แนวคิดการพัฒนาเชิงพื้นที่หรือใช้พื้นที่เป็นฐานการพัฒนา (Area/Community Base Development) ในการขับเคลื่อนงานกับกลุ่มเป้าหมายเยาวชนนอกระบบการศึกษา เนื่องด้วยการจัดการที่มีความซับซ้อนเชื่อมโยงในมิติการพัฒนาที่หลากหลาย จำเป็นต้องอาศัยฐานทุนและทรัพยากรของชุมชน/พื้นที่เป็นสำคัญ เพื่อให้การขับเคลื่อนมีความต่อเนื่องและเหมาะสม โดยมีองค์ประกอบสำคัญ ดังนี้

การพัฒนาตัวแบบความร่วมมือระดับท้องถิ่นเพื่อสร้างโอกาสการเรียนรู้และพัฒนาทักษะเยาวชนนอกระบบการศึกษา

1. การวิเคราะห์ปัจจัยและองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา-เรียนรู้ของกลุ่มเป้าหมาย เพื่อให้เข้าใจถึงข้อมูลและสถานการณ์ เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์ให้มองเห็นความสัมพันธ์ของชุดข้อมูลต่าง ๆ หรือข้อมูลกับบริบทสถานการณ์ต่าง ๆ เป็นขั้นตอนที่สามารถทำให้รู้จักกลุ่มเป้าหมายดียิ่งขึ้น
2. การวิเคราะห์ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง (คน-กลุ่ม-องค์กร-หน่วยงาน) เป็นเครื่องมือวางแผนเชิงยุทธศาสตร์ที่จะช่วยให้เข้าใจผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้ดีขึ้น และสามารถนำมาต่อยอดการดำเนินงานร่วมกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่แตกต่างกัน เพื่อให้เกิดความร่วมมือและดำเนินไปในทิศทางและเป้าหมายเดียวกัน
3. การออกแบบ-กำหนดวิธีการสร้างความร่วมมือระดับพื้นที่ เป็นการวิเคราะห์-ทบทวนการดำเนินงานของพื้นที่ เพื่อสังเคราะห์และออกแบบการสร้างความร่วมมือในระดับพื้นที่ อีกทั้งเป็นการนำเสนอกลไกหลัก หรือกลไกเด่นของการดำเนินงานในระดับพื้นที่ ซึ่งสามารถสรุปได้ ดังนี้

- 3.1 **เทศบาลตำบลป่าพวงหลวง:** ได้สร้างพื้นที่สำหรับการเรียนรู้เพื่อให้เป็นพื้นที่ที่แสดงสำหรับเด็กและเยาวชน ดึงภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องเข้าร่วมในพื้นที่ โดยการหยิบยื่นโอกาสทางด้านอาชีพและการศึกษาให้แก่เด็กและเยาวชนที่สนใจ
- 3.2 **องค์การบริหารส่วนตำบลหนองสนิม:** สร้างกลุ่มสมาชิกเกษตรกรอินทรีย์ ซึ่งเป็นทุนทางสังคมที่ต่ออย่างหนึ่งที่จะมาช่วยส่งเสริมและเป็นทางเลือกในการเรียนรู้ให้แก่เด็กและเยาวชนมีกลไกผู้ใหญ่ใจดีที่อยู่ในชุมชนทุกหมู่บ้าน ที่คอยดูแลและสนับสนุนเยาวชนกลุ่มนี้ทั้งในและนอกระบบ และเตรียมการเชื่อมโยงหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอก เช่น องค์การบริหารส่วนจังหวัด เกษตรอำเภอ ปศุสัตว์
- 3.3 **องค์การบริหารส่วนตำบลแม่สวด:** กลไกศูนย์ประสานงานเพื่อการพัฒนาพื้นที่ในเงาอย่างยั่งยืน การพัฒนาทุกมิติทั้งเรื่อง การสร้างอาชีพที่เหมาะสม ช่วยในเรื่องอาชีพแบบโครงการหลวง การพัฒนาเรื่องของสุขภาพ ใช้ฐานของสุขภาพพระราชทานบ้านสบโขง อีกส่วนสำคัญคือ การพัฒนาคน โดยใช้กลไกศูนย์ประสานงานการดูแลการจัดการศึกษาและเรื่องของการยกระดับการเรียนรู้เป็นกลไก
- 3.4 **มหาวิทยาลัยมหิดล และเทศบาลนครนครสวรรค์:** ใช้การดำเนินงานผ่านกลไกจิตปัญญาศึกษา เพื่อสร้างห้องเรียนแห่งความสุข โดยมีกลุ่มขับเคลื่อนการทำงานเป็นหลัก คือ สำนักการศึกษา เทศบาลนครนครสวรรค์ โรงเรียน ท.1 ท.2 ท.4 และ ท.8 และมหาวิทยาลัยมหิดล วิทยาเขตนครสวรรค์ เป็นกลุ่มกระตุ้นหนุนเสริม วางแผนร่วมกับภาคีเครือข่าย
- 3.5 **สมาคมไทศึกษา และเทศบาลนครขอนแก่น :** ขอนแก่นจะใช้กระบวนการ 5 C กลวิธีเข้าไปนั่งในหัวใจเด็กชายขอบ การขยายพื้นที่ไปสู่ 3 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อขยายองค์ความรู้ ประสบการณ์ไปทำงานกับพื้นที่เป็นการทำงานโดยความร่วมมืออย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการของกลไกนี้ คือระหว่างสมาคม/มูลนิธิที่เรียกว่าสมาคมไทศึกษา กับเทศบาลนครขอนแก่น เชื่อมร้อยเครือข่าย สร้างกลไกมาดูแลเด็กนอกระบบของจังหวัดขอนแก่น

4. การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ต่อผู้เข้าร่วมกิจกรรมที่อาจทำให้เกิดนวัตกรรม หรือการต่อยอดแนวคิดในพื้นที่ และเพื่อให้เกิดความเข้าใจ สร้างแรงจูงใจ และแบ่งปันประสบการณ์ที่ดีร่วมกัน ถือเป็นแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้ามพื้นที่ เพื่อการเสริมพลังปัญญา

ทั้งนี้ การขับเคลื่อนงานในครั้งนี้มีเยาวชนนอกระบบการศึกษาเป็นจุดหมายสำคัญในการสร้างโอกาสการเรียนรู้และพัฒนาทักษะเยาวชนนอกระบบการศึกษาที่เหมาะสมกับศักยภาพ สอดคล้องกับความต้องการ และสอดคล้องกับสภาวการณ์บริบทท้องถิ่น เพื่อขับเคลื่อนประเด็นความเสมอภาคทางการศึกษาและการเรียนรู้ในระดับท้องถิ่น ที่นำไปสู่การสร้างการรับรู้และการเปลี่ยนแปลงเชิงระบบอย่างเป็นรูปธรรม รวมถึงการขยายตัวแบบความร่วมมือระดับท้องถิ่นสำหรับการสร้างโอกาสการเรียนรู้และพัฒนาทักษะเยาวชนนอกระบบการศึกษาไปยังพื้นที่อื่น ๆ

EEF MOVEMENT+

กสศ. ร่วมกับคณะทำงานหนุนเสริมทางวิชาการโครงการส่งเสริมโอกาสการเรียนรู้ที่ใช้ชุมชนเป็นฐาน จัดเวทีพัฒนาศักยภาพหน่วยจัดการเรียนรู้ และติดตามผลการดำเนินงานโครงการฯ ผ่านกิจกรรม แลกเปลี่ยนเรียนรู้ระดับพื้นที่ เพื่อยกระดับการทำงานร่วมกับภาคีระดับพื้นที่และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งยังเป็นการเปิดพื้นที่กลางให้กับหน่วยจัดการเรียนรู้และผู้ร่วมเรียนรู้ ได้มาติดต่อหารือทางปัญญา แลกเปลี่ยนวิธีคิด วิธีการทำงานระหว่างกัน รวมถึงเครื่องมือการทำงาน เพื่อให้การดำเนินงาน มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ภาคใต้

สำหรับภาคใต้ในช่วงการทำงานตลอด 5 ปีที่ผ่านมา มีหน่วยจัดการเรียนรู้จำนวนไม่น้อยที่โดดเด่นเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง หรือ Change Agent ในพื้นที่ที่สามารถ เชื่อมงาน เชื่อมคน เชื่อมพื้นที่ สร้างระบบนิเวศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ สร้างทางเลือก ที่สอดคล้องกับศักยภาพของผู้ด้อยโอกาสขาดแคลนทุนทรัพย์บนฐานทุนของชุมชน

เพื่อเป็นการต่อยอดการทำงาน เมื่อปลายเดือนกุมภาพันธ์ที่ผ่านมา ทีมหนุนเสริมทางวิชาการภาคใต้ได้จัดเวทีพัฒนาศักยภาพและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้หน่วยจัดการเรียนรู้ ให้สามารถวิเคราะห์ เข้าถึง เข้าใจเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษา และแรงงานนอกระบบ สามารถจัดกระบวนการเรียนรู้ สร้างความรู้ ความเข้าใจ ในการหนุนเสริมการเรียนรู้และพัฒนาคุณภาพชีวิตโดยใช้อาชีพเป็นเครื่องมือ ให้ผู้ร่วมเรียนรู้ซึ่งเป็นเด็กเยาวชนนอกระบบการศึกษาและแรงงานนอกระบบ สามารถยกระดับหน่วยจัดการเรียนรู้ ประเภทโครงการต่อยอดและขยายผล

กระบวนการเรียนรู้ในครั้งนี้ มีการออกแบบการเรียนรู้และกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากคนทำงานในพื้นที่ จากนั้นกลับมาสรุปข้อค้นพบจากการลงพื้นที่ พร้อม ทดลองวิเคราะห์กับผู้ร่วมเรียนรู้ “การพัฒนานิเวศเพื่อสร้างความมั่นคง” และได้เติม เครื่องมือที่จะเอื้อให้เกิดการออกแบบการบริหารการเงินและหนี้สินให้กับผู้ร่วมเรียนรู้ ได้แก่ “นาฬิกาชีวิต 24 ชั่วโมง” “โองานชีวิต เพื่อวิเคราะห์รายรับ-รายจ่าย ปัจจุบัน และอนาคต” “Role Play” และ “กฎเขาระบวนการ” ผ่านกระบวนการเรียนรู้แบบ Active Learning เพื่อให้มีชุดความรู้การทำงานในอนาคต จากมิติความมั่นคง ทางอาหาร สุขภาพ เศรษฐกิจ การเรียนรู้ ความสัมพันธ์ และด้านจิตใจ การวางแผน การทำงานเพื่อออกแบบกระบวนการนำไปสู่การพัฒนาทัศนคติในการประกอบอาชีพ เสริมทักษะความสามารถ พัฒนา Hard Skills และ Soft Skills ไปพร้อม ๆ กัน โดยใช้ อาชีพเป็นเครื่องมือในการจัดการศึกษาหรือค้นพบความต้องการของตนเอง

และอีกกระบวนการสำคัญคือ การยกระดับหน่วยจัดการเรียนรู้โครงการ ต่อยอดและขยายผล มาเป็นวิทยากรกระบวนการร่วมกับพี่เลี้ยงทีมหนุนเสริม วิชาการ ทั้งการร่วมออกแบบ และการเป็นกระบวนการที่มาจากฐานการปฏิบัติงานจริง ในพื้นที่ ซึ่งสามารถเชื่อมกระบวนการ ข้อค้นพบจากการทำงาน เพื่อขยายผล ชุดหลักสูตรการเรียนรู้ไปสู่ระดับพื้นที่ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงระบบ ผ่านเงื่อนไข 3 เรื่อง ได้แก่

“ด้วยความผันผวนปรวนแปรไม่แน่นอน ของโลกปัจจุบัน การศึกษาจำเป็นที่จะต้องปรับ และเปลี่ยนให้ตอบโจทย์ผู้เรียนเป็นสำคัญ ไม่ใช่ การศึกษาที่กักขังความคิดและจิตวิญญาณของ ผู้เรียน แต่ต้องเป็นการศึกษาที่สามารถนำไป ปรับใช้ เรียนเพื่อรู้และอยู่ในสังคมได้อย่าง ปกติสุข ไม่ตัดสิน ไม่ตีตรา หรือลดคุณค่า แต่ต้อง สร้างความเสมอภาคอย่างเท่าเทียมให้กับคนใน สังคม กระบวนการนี้จะทำให้หน่วยจัดการเรียนรู้ ได้ถูกคิดทำ ทำอย่างไรการศึกษาหรือการเรียนรู้ จึงจะตอบโจทย์ชีวิตผู้คน เข้าถึงความเป็นตัวตน และได้มีโอกาสเป็นตัวเองท่ามกลางโลกที่ผันผวน สลับซับซ้อน และคลุมเครือ”

ดร.สมคิด
แก้วกีพิชย์
ผู้จัดการโครงการฯ

1. ขยายการทำงานเชิงพื้นที่ (อย่างน้อยในระดับตำบล)
2. สร้างคณะทำงานหรือทีมงานในแต่ละพื้นที่ให้เป็น “หน่วยจัดการเรียนรู้” ที่เข้าไปพัฒนาศักยภาพผู้ร่วมเรียนรู้ตัวจริงตามศักยภาพและฐานทุนตนเอง
3. ยกระดับตนเองขึ้นมาเป็นโค้ชหรือพี่เลี้ยงเพื่อเป็นเพื่อนคู่คิด มิตรร่วมทางกับหน่วยจัดการเรียนรู้ในแต่ละพื้นที่ รวมถึงถ่ายทอดองค์ความรู้ อาทิ เครื่องมือการทำงาน กรอบแนวคิดในการพัฒนาศักยภาพผู้ร่วมเรียนรู้โดยใช้ “ผู้เรียนเป็นตัวตั้ง” แบบคู่ขนานไปกับการพัฒนาหน่วยจัดการเรียนรู้ห้องใหม่ เพื่อเป็นการยกระดับการทำงานและพัฒนาหน่วยจัดการเรียนรู้สู่การเป็น “Facilitator” ที่คอยออกแบบกระบวนการเรียนรู้อย่างเข้าถึง เข้าใจ ผู้ร่วมเรียนรู้มากที่สุด

นายโชคชัย ล้อมประดิษฐ์ อนุกรรมการส่งเสริมและพัฒนาทักษะเยาวชน และประชากรวัยแรงงานนอกระบบ กสศ. กล่าวว่าการพัฒนาศักยภาพคนทุกวัยคือการงานที่ต้องใช้จิตสาธารณะ เพราะคนที่เราทำงานด้วย เขามีเบื้องหลังความทุกข์ยากที่แตกต่างกัน สิ่งนี้จึงเป็นภารกิจสำคัญที่เราจะต้องใช้ความเสียสละและการมีจิตใจสาธารณะ เพื่อสร้างการเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพคนเหล่านี้ให้ตรงกับความต้องการ

เนื่องจากงานนี้เป็นงานยาก ซึ่งการทำงานจะประสบผลสำเร็จได้ ทุกคนที่มีส่วนเกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นทีมหนุนเสริมวิชาการ หน่วยจัดการเรียนรู้ ผู้ร่วมเรียน รวมถึง กสศ. ต้องมองเห็นเป้าหมายร่วมกัน

นายโชคชัย ล้อมประดิษฐ์
อนุกรรมการส่งเสริมและพัฒนา
ทักษะเยาวชน และประชากร
วัยแรงงานนอกระบบ กสศ.

ที่มา: เวทีพัฒนาศักยภาพและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้หน่วยจัดการเรียนรู้ภาคใต้จัดขึ้น 2 ครั้ง
ครั้งที่ 1 วันที่ 17-19 กุมภาพันธ์ 2567 เวทีพัฒนาศักยภาพและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้หน่วยจัดการเรียนรู้ภาคใต้ตอนล่าง สงขลา สตูล ปัตตานี ยะลา นราธิวาส ณ โรงแรมอัลฟาอิมป์ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา
ครั้งที่ 2 วันที่ 23 -26 กุมภาพันธ์ 2567 เวทีพัฒนาศักยภาพและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้หน่วยจัดการเรียนรู้ภาคใต้ตอนบน กุเก็ท ระนอง นครศรีธรรมราช พัทลุง สุราษฎร์ธานี 1 โรงแรมแกรนด์ เซาท์เทิร์น กุ้งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช

ภาคเหนือและภาคตะวันตก

สำหรับทีมหนุนเสริมทางวิชาการภาคเหนือและภาคตะวันตกได้จัดเวทีพัฒนาศักยภาพหน่วยจัดการเรียนรู้ครั้งที่ 2 จำนวน 3 ครั้ง ในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย และลำปาง โดยแต่ละครั้งได้มีการออกแบบกระบวนการเรียนรู้ให้ชุมชนเป็นเจ้าของการจัดการเรียนรู้ให้กับหน่วยจัดการเรียนรู้กลุ่มย่อยซึ่งจะได้ลงไปเรียนรู้ในพื้นที่จริงที่มีจุดเด่นแตกต่างกัน ผ่านรูปแบบกิจกรรมแบบ **Walking Meeting** หรือ การเดินประชุม ด้วยการแบ่งฐานการเรียนรู้ออกเป็น 3 ประเด็น ได้แก่ การสร้างพื้นที่กลาง การใช้ประโยชน์ และการออกแบบกลไกการทำงานเพื่อเรียนรู้การส่งเสริมวิสาหกิจเรียนรู้ผ่านพื้นที่กลาง นำไปสู่การออกแบบการเรียนรู้เพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงเชิงระบบ

หลังเรียนรู้ในพื้นที่เสร็จสิ้น มีกระบวนการถอดบทเรียนการเรียนรู้ ตามประเด็น ได้แก่

1. **ปรากฏการณ์ไหนที่เห็น** เห็นอะไร เห็นอย่างไร มีมุมมองอย่างไร ตรงไหนที่เห็น
2. **“ดูละคร ย้อนดูตัวเอง” Self Reflection** มาดูเขาแล้วเห็นกระบวนการออกแบบการเรียนรู้ของตัวเองอย่างไร เช่น สิ่งในพื้นที่นี้มี เรามีส สิ่งที่เรามีมากกว่าพื้นที่นี้ สิ่งในพื้นที่นี้มี เรายังไม่มี และสิ่งที่เรายังไม่มั่นใจว่าใช้ไหม คืออะไร

นอกจากนี้ ยังมีมีการแลกเปลี่ยนแนวทางการส่งเสริมการเรียนรู้ที่มีคุณภาพระหว่างทีมหนุนเสริมวิชาการ หน่วยจัดการเรียนรู้ และเครือข่ายผู้ร่วมเรียนรู้ โดยใช้ **“การตั้งคำถามว่าเราเห็นอะไร เราไม่เห็นอะไร และจะกลับไปพัฒนาชุมชนตนเองอย่างไร”** นำพาหน่วยจัดการเรียนรู้ **“เรียนรู้ และกระตุก-กระตุ้น”** ทบทวนแผนการทำงานที่ผ่านมา เพื่อให้มองเห็นโอกาสเห็นแนวทางในการพัฒนา และยกระดับการทำงานในชุมชนต่อไปในอนาคต

ที่มา: เวทีพัฒนาศักยภาพหน่วยจัดการเรียนรู้ครั้งที่ 2 โดยคณะทำงานหนุนเสริมทางวิชาการภาคเหนือและตะวันตก
ครั้งที่ 2/1 วันที่ 23-25 กุมภาพันธ์ 2567 ณ บ้านท่าขี้ทอง อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย
ครั้งที่ 2/2 วันที่ 1-3 มีนาคม 2567 ณ บ้านห้วยอ้อคำง ตำบลแม้ว อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่
ครั้งที่ 2/3 วันที่ 8-10 มีนาคม 2567 ณ แม่จาว จังหวัดลำปาง

ภาคกลาง ภาคตะวันตก และภาคตะวันออก

สำหรับภาคกลาง ภาคตะวันตก และภาคตะวันออก จะพาทุกคนไปเรียนรู้เรื่องราวของพื้นที่เรียนรู้ที่ยืดหยุ่นและมีชีวิตแบบฉบับสังคมเมือง ของชมรมเครือข่ายชนบทพัฒนา จังหวัดนนทบุรี ที่แม้จะเป็นชุมชนที่อยู่ติดกับกรุงเทพมหานคร พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่กึ่งเมือง และหลายพื้นที่กำลังพัฒนาจากชนบทเป็นเมือง นำมาซึ่งความเปลี่ยนแปลงและผลกระทบต่อวิถีชีวิตของผู้คนดั้งเดิมและคนพลัดถิ่นที่มาอยู่อาศัยใหม่ ไม่ว่าจะในเรื่องอาชีพ หรือการเข้าถึงพื้นที่สร้างสรรค์ต่าง ๆ แต่ชมรมฯ ก็ยังคงสามารถจัดพื้นที่การเรียนรู้ที่ยืดหยุ่นและตอบโจทย์สำหรับคนทุกช่วงวัยได้ ผ่านโครงการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ที่ให้คุณค่าวิถีชุมชนคนนนทบุรี เพื่อส่งต่อทางเลือกและโอกาสให้กับคนในชุมชน ทั้งเกษตรกร ผู้สูงอายุ พ่อค้า แม่ค้า คนว่างงาน และเยาวชนรวมกว่า 70 คน

เนื่องจากเป็นบริบทสังคมเมืองกระบวนการทำงานจึงเต็มไปด้วยความท้าทายตั้งแต่กระบวนการค้นหาผู้ร่วมเรียนรู้ตัวจริงเสียงจริง ค้นหาความต้องการของผู้ร่วมเรียนรู้ ค้นหาปราชญ์ชุมชน เพื่อนำมาออกแบบกระบวนการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่น ที่สอดคล้องกับความต้องการและบริบทเงื่อนไขของเวลาและชีวิต ซึ่งจะต้องพัฒนาคุณภาพชีวิตทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ภายใจที่สมบูรณ์ ทักษะอาชีพ เทคโนโลยี และทักษะการเงิน รวมถึงการสร้าง “แกนนำ” ในพื้นที่ให้เป็นเสมือนพื้นที่ปลอดภัย ช่วยดูแลผู้ร่วมเรียนรู้ในชุมชนต่าง ๆ

ทั้งยังส่งเสริมทักษะการแปรรูปและการตลาดในเมืองให้กับคนในชุมชน โดยใช้ฐานทุนชุมชนเป็นจุดตั้งต้นจากสิ่งที่เป็นอัตลักษณ์ เป็นอาชีพของคนนนทบุรี รวมถึงต้นทุนศูนย์เรียนรู้และผู้รู้ที่มีอยู่ในพื้นที่ อาทิ การเพาะปลูก การทำสวนทุเรียน การปลูกพืชผักผลไม้ต่าง ๆ การสานตะกร้า ปลูกมะลิ ร้อยพวงมาลัย ทำสบู่ และพืชมะนาว โดยไม่ลืมที่จะ “เปลี่ยนจากคนเรียน เป็นคนสอน จากคนที่ได้รับโอกาส เป็นคนที่ให้โอกาส” เพื่อยกระดับผู้ร่วมเรียนรู้ที่มีความเชี่ยวชาญให้กลายเป็นวิทยากรส่งต่อความรู้ให้กับคนในชุมชน ให้เขาเกิดความภูมิใจในตัวเอง และมั่นใจที่จะพัฒนาตนเองต่อไป

ที่มา: การศึกษาจากหน่วยงานจัดการเรียนรู้กลุ่มส่งเสริมโอกาสการเรียนรู้ที่ใช้ชุมชนเป็นฐาน ณ ชมรมเครือข่ายชนบทพัฒนา จังหวัดนนทบุรี และกบวบและจัดกิจกรรมการดำเนินงานแผนงานส่งเสริมและพัฒนาเยาวชนและประชากรวัยแรงงานนอกระบบ เมื่อวันที่ 15 มีนาคม 2567

“การลงพื้นที่ครั้งนี้ทำให้พวกเราทีมงาน กสศ. เห็นความจริงที่งดงามเกี่ยวกับการทำงานของหน่วยจัดการเรียนรู้ในพื้นที่ที่ใช้ทั้งประสบการณ์ ความรู้ และความตั้งใจ ทำหน้าที่เป็นสะพานเชื่อมโอกาสไปสู่คนที่กำลังใช้ชีวิตด้วยความยากลำบากให้ได้พบแสงสว่างในชีวิตอีกครั้ง”

นางสาวชูสะอาด กันธรส
ที่ปรึกษาสำนักบริหารเงินอุดหนุน
ผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์ กสศ.

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

สำหรับภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการหน่วยจัดการเรียนรู้ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ครั้งที่ 2

“บทเรียนระหว่างทาง : เครื่องมือ กระบวนการประเมินเสริมพลังและการจัดการความรู้” โดยกระบวนการเริ่มต้นจากการให้หน่วยจัดการเรียนรู้สรุปบทเรียนการทำงานโดยใช้เครื่องมือ “บันไดงู” “Timeline” และ “การประเมินเสริมพลัง” โดยเครื่องมือ Social Return on Investment (SROI)

นอกจากนี้ ยังมีการสร้างนิเวศการเรียนรู้ใหม่ ใช้กระบวนการ “ปลูกความเป็นเขียน” ในหน่วยจัดการเรียนรู้และผู้ร่วมเรียนรู้ทั้ง 36 หน่วยฯ ด้วยการออกแบบการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม หรือ Active Learning รวมถึงติดอาวุธทางปัญญาและเครื่องมือการทำงานที่หลากหลาย อาทิ “แผนที่เขียน” ที่แม้จะเป็นเครื่องมือเดิมที่เคยเรียนรู้ไปแล้ว แต่ก็ยังคงนำกลับมาใช้ได้อยู่เสมอ เพราะเชื่อว่าเป็นการให้หน่วยฯ ได้วิเคราะห์ ทบทวน ประมวลผล และสามารถปรับแผนการทำงานที่ยืดหยุ่น รวมถึงสอดคล้องกับศักยภาพและความต้องการของผู้ร่วมเรียนรู้เพื่อช่วยเติมเต็มให้การทำงานในช่วงสุดท้ายของโครงการฯ เกิดผลลัพธ์ตามที่ตั้งไว้

โดยแต่ละหน่วยจัดการเรียนรู้ได้ร่วมกันหาแนวทางสู่การเป็น “เซียน” ที่มีความถนัดเฉพาะทาง เพื่อให้เพื่อนช่วยเหลือเพื่อนที่ยังไม่เป็นเซียน จนเกิดเป็นนิเวศการเรียนรู้ใหม่ที่ไม่ได้จำกัดอยู่แค่ทรัพยากรธรรมชาติ หรือ ฐานทุนในชุมชนเท่านั้น แต่ทุกคนยังได้ตกตะกอนความคิดร่วมกัน ถือเป็น การหลอมรวมองค์ความรู้ใหม่ เกิดการเชื่อมความสัมพันธ์และสร้างภาคีเครือข่ายภายในภาคตะวันออกเฉียงเหนือให้เดินหน้าและเติบโตไปพร้อมกัน ซึ่งจะเชื่อมโยงไปสู่การสร้างความรู้ที่ยั่งยืนให้เกิดขึ้นในพื้นที่ ชุมชน ครอบครัว และผลิตภัณฑ์ ถือเป็น ส่วนประกอบสำคัญที่จะสร้างนิเวศการเรียนรู้ให้สมบูรณ์ได้

ที่มา: การประชุมเชิงปฏิบัติการหน่วยจัดการเรียนรู้ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ครั้งที่ 2 “บทเรียนระหว่างทาง: เครื่องมือ กระบวนการประเมินเสริมพลังและการจัดการความรู้ หน่วยฯภาคอีสาน” โดยคณะทำงานศูนย์เสริมทางวิชาการภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ณ โรงแรมเดอะคอนวีนีเยน จังหวัดขอนแก่น วันที่ 9-10 มีนาคม 2567

PEOPLE SAYING

“ชีวิตที่ผ่านมาอาจจะเจออะไรไปหน่อย แต่ตอนนี้พยายามจะพัฒนาตัวเองในทุกเรื่อง การได้มาเรียนรู้กับชมรมเครือข่ายชวนพัฒนา เป็นแรงบันดาลใจและเติมเต็มชีวิตให้ผมมาก ๆ เพราะทุกคนที่นี่ยอมรับฟังและเข้าใจ ไม่เคยมีใครทำร้ายร่างกายและจิตใจเลยสักครั้ง หลายคนพร้อมรับฟังปัญหาที่ผมเผชิญ ทำให้ผมกล้าที่จะฝันและกลับไปเรียน สกร. เพื่อวางแผนจะนำความรู้ที่ได้กลับไปเปิดร้านขายต้นไม้เล็ก ๆ ที่บ้าน ในอนาคตผมก็อยากสมัครเป็น สส. ด้วย เพราะการได้ช่วยเหลือและทำเพื่อคนอื่นเป็นสิ่งที่น่าภูมิใจ”

นายปรนัย สีเขียวสด

ชมรมเครือข่ายชวนพัฒนา จังหวัดนนทบุรี
โครงการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ฟื้นฟูคุณค่าวิถีชุมชนนนทบุรี
#ทุนส่งเสริมโอกาสการเรียนรู้ที่ใช้ชุมชนเป็นฐาน

“ว่างงานอยู่ครึ่งปี ไม่มีรายได้ มีแต่รายจ่าย ได้แต่ปลูกผักเลี้ยงปลาเพื่อนำมาเป็นอาหารเลี้ยงดูตนเองและลูกที่เป็นคนพิการ เหตุผลที่ทำให้ตัดตัดสินใจเข้าร่วมโครงการเพราะอยากให้ลูกได้ฝึกอาชีพ สามารถดูแลตัวเองได้ในวันที่ไม่มีเรา และไม่เป็นภาระคนอื่น ความรู้ที่ได้รับจากโครงการนอกจากการเลี้ยงฝังโพรงแล้วยังทำให้เราสามารถต่อยอดอาชีพไปสู่การเลี้ยงกบขาย โดยทำร่วมกับลูกชายที่เป็นคนพิการ จากจุดเริ่มต้นที่เลี้ยงกบไม่กี่ตัวจนวันนี้นักที่เลี้ยงอยู่เพิ่มเป็น 500 ตัวแล้ว ทำให้การใช้ชีวิตในแต่ละวันไม่ลำบากเหมือนเมื่อก่อน”

นางณัฐอร บ้านกาล

โครงการครอบครัวต้นรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานตำบลเกาะจันทร์
ห้างหุ้นส่วนสามัญการจัดการศึกษาพิบัติ จังหวัดนครศรีธรรมราช
#ทุนส่งเสริมโอกาสการเรียนรู้ที่ใช้ชุมชนเป็นฐาน

PEOPLE SAYING

“ตั้งแต่เกิดมาไม่เคยได้เรียนหนังสือเลย ถ้าผมไม่ได้มาเรียนที่ศูนย์การเรียนรู้ไร่ส้มวิทยาก็คงต้องทำงานในไร่ส้มกับพ่อแม่ทุกวัน อ่านหนังสือไม่ออก เขียนไม่ได้ พูดไทยไม่เก่ง ไม่มีความรู้รอบตัว แต่วันนี้ ครูที่นี่เหมือนมาพลิกชีวิตผม จุดประกายให้ผมกล้าที่จะฝันและลงทำมัน ผมได้เรียนรู้ทักษะการชงกาแฟ ได้กลายเป็นบาร์ISTAประจำร้านในศูนย์การเรียนรู้ ทำให้มีรายได้และมีเงินเก็บระหว่างเรียน และแม้ที่นี่จะไม่เปิดสอนชั้นมัธยมศึกษาแต่ในอนาคตผมก็อยากจะได้เรียนไปด้วยทำงานไปด้วยเหมือนอย่างตอนนี้นี้ เพราะที่นี่ได้มาจุดไฟในตัวผมให้มองเห็นความสำคัญของการเรียนว่ามันสามารถนำพาผมไปสู่อนาคตที่ดีได้”

นายเมือง ลุงขอ

โครงการพัฒนาศักยภาพทักษะชีวิต ทักษะอาชีพ เพื่อเยาวชนนอกระบบการศึกษา ศูนย์การเรียนรู้ไร่ส้มวิทยา (มูลนิธิกระเจ๊กเขา) จังหวัดเชียงใหม่ #ทุนพัฒนาการเรียนรู้สำหรับเยาวชนนอกระบบการศึกษา

“ก่อนหน้านี้สภาวะจิตใจค่อนข้างแย่ ต้องหาเงินเลี้ยงลูก เลี้ยงตัวเอง ตอนนั้นพยายามหาอาชีพเสริมเพื่ออย่างน้อยต้องมีค่านมลูก ไม่ให้เดือดร้อนยาย เพราะยายช่วยดูแลลูกให้ ส่วนเรามีหน้าที่หาเงิน กระทั่งมารู้จักโครงการนี้ ทำให้ได้เรียนรู้ทักษะการปลูกและดูแลผัก รวมถึงความรู้อื่น ๆ เช่น การทำกระเป๋ายกมือ และทำอาหาร ทำให้มีอาชีพมีรายได้เลี้ยงดูครอบครัว นอกจากนี้ ยังได้รับคำแนะนำเรื่องการเลี้ยงดูลูก การใช้ชีวิต รู้สึกสบายใจที่พื้นที่การเรียนรู้แห่งนี้ไม่มีใครด้อยค่าเรา แม้เราจะไม่ได้เรียนจบชั้นสูง ๆ แต่ประสบการณ์ที่ได้จากการร่วมเรียนรู้ครั้งนี้ทำให้เรามีทางเลือกในการดำเนินชีวิตมากขึ้น”

นางสาวอริน เจริญเมือง

โครงการสานสัมพันธ์ชุมชนเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ยั่งยืน ศูนย์การเรียนรู้กลุ่มเกษตรทฤษฎีใหม่บ้านตาเพชร จังหวัดสุรินทร์ #ทุนพัฒนาการเรียนรู้สำหรับเยาวชนนอกระบบการศึกษา

“จากที่เคยคิดว่าเราจะปลูกผักได้หรือ แต่วันนี้ กสศ. เข้ามายกระดับทักษะและความรู้ใหม่ ๆ จนสามารถปลูกผักขาย เพิ่มรายได้ให้กับตัวเอง ทำให้เห็นว่าคนนั่งวิลแชร์อย่างเราก็สามารถทำได้เหมือนคนทั่วไป ทำให้เรามองเห็นคุณค่าในตัวเอง อยากให้คนในสังคมมองว่าคนพิการไม่ใช่ภาระของชุมชน สังคม หรือครอบครัว แต่คนพิการทุกคนสามารถช่วยเหลือตัวเองได้ ขอเพียงแค่มองเห็นและให้โอกาสเท่านั้น”

นางสาววิไลย์ สังคกุล

โครงการพัฒนาศักยภาพและทักษะอาชีพคนพิการของชุมชนคนพิการจังหวัดยโสธร วิทยาลัยชุมชนยโสธร จังหวัดยโสธร #ทุนส่งเสริมโอกาสการเรียนรู้ใช้ชุมชนเป็นฐาน

“สานพลังพื้นที่... ร่วมสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้

สู่ความเสมอภาคทางการศึกษา

จังหวัดบึงกาฬ และจังหวัดอุดรธานี

ก.กก บึงกาฬ...นักสร้างทาง สร้างการเรียนรู้

ตลอดระยะเวลาการทำโครงการส่งเสริมโอกาสทางการเรียนรู้และพัฒนาทักษะเยาวชนและแรงงานนอกระบบ นอกจากจะสามารถยกระดับผลิตภัณฑ์สู่สินค้า OTOP ได้แล้ว ยังก่อให้เกิดกองทุน “ก.กก บึงกาฬ” เพื่อเป็นที่พึ่งของคนในชุมชน ที่มีนางรัศมี อิดผา ครูอาสาสมัครการศึกษาออกโรงเรียน สำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ เป็นผู้อยู่เบื้องหลังความสำเร็จ อาสาเข้ามาเป็นนักสร้างทาง สร้างการเรียนรู้ให้กับคนในชุมชนจนสามารถยกระดับความรู้ ยกระดับผลิตภัณฑ์ และยกระดับคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชนให้ดีขึ้น

2562 หากความต้องการยกระดับผลิตภัณฑ์จากกกและผือ

พื้นที่ตำบลโพธิ์ทอง และบ้านทองสาย ตำบลโนนสมบูรณ์ อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ มีต้นกก และผือเป็นทุนทางธรรมชาติ ขณะที่ชาวบ้านส่วนใหญ่มีทักษะในเรื่องการทอเสื่อเบื้องต้น เป็นภูมิปัญญาชุมชนที่น่ารักและผือซึ่งเป็นพืชที่มีความเหนียวทนทาน มาทอเป็นเสื่อสำหรับใช้ในครัวเรือน หรืองานบุญต่าง ๆ อีกทั้งยังมีกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่มีทักษะพื้นฐานการแปรรูปอยู่เป็นทุนเดิม นางรัศมีมองเห็นว่า ชุมชนแห่งนี้มีฐานทุนชุมชนหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นบุคคล ภูมิปัญญาการทอเสื่อ และวัตถุดิบจากธรรมชาติ แต่สิ่งที่ขาดคือ

“ต้องทำให้ชาวบ้าน หรือผู้ร่วมเรียนรู้ เป็นเจ้าของในเรื่องที่กำลังทำอยู่ โดยผลงาน หรือผลสำเร็จที่เกิดขึ้น เป็นของชาวบ้าน ไม่ใช่ของมหาวิทยาลัย หรือ สกร. เพราะเรื่องเหล่านี้ ส่งผลต่อการเรียนรู้ของคนในชุมชนอย่างมาก หากไม่เปลี่ยนวิธีคิดแบบนี้ หลังจบโครงการชาวบ้านก็จะหยุดพัฒนา”

“ความรู้และกระบวนการ” ด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ ที่ตอบโจทย์ความต้องการ ปี 2562 นางรัศมีจึงทำโครงการพัฒนาอาชีพผลิตภัณฑ์จากกกและผิ้อื่นที่ชุมชนน้ำโลกกุดทิง เมื่อคณะทำงานร่วมกับทีมหนุนเสริมวิชาการภาคตะวันออกเฉียงเหนือเข้าไปศึกษา และสำรวจความต้องการของชุมชนก็พบว่า สิ่งที่ชุมชนต้องการมากที่สุดคือ 1. อยากรายได้เพิ่มขึ้น 2. อยากรสร้างอัตลักษณ์ให้กับผลิตภัณฑ์ของชุมชน และ 3. อยากรมีสถานที่จำหน่ายสินค้า

คณะทำงาน สกร. อำเภอเมืองบึงกาฬ จึงประสานไปยังมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี ศูนย์บึงกาฬ สำนักงานเกษตรจังหวัดบึงกาฬ โรงเรียนโพธิ์ทองวิทยานุสรณ์ โรงเรียนบ้านทองสาย คณะครู สกร. ในพื้นที่เข้ามาหนุนเสริมด้านวิชาการ และที่สำคัญคือ ตัวผู้ร่วมเรียนรู้เข้ามาช่วยออกแบบกระบวนการเรียนรู้ให้ตอบโจทย์ความต้องการ โดยนางรัศมีกล่าวถึงบทเรียนจากการทำงานร่วมกับ สกร. ในปีแรกว่า สิ่งสำคัญคือ ต้องทำให้ชาวบ้านหรือผู้ร่วมเรียนรู้เป็นเจ้าของในเรื่องที่กำลังทำอยู่ โดยผลงานหรือผลสำเร็จที่เกิดขึ้นเป็นของชาวบ้าน ไม่ใช่ของมหาวิทยาลัย หรือ สกร. เพราะเรื่องเหล่านี้ส่งผลต่อการเรียนรู้ของคนในชุมชนอย่างมาก หากไม่เปลี่ยนวิธีคิดหลังจบโครงการชาวบ้านก็จะหยุดการพัฒนา

เพราะฉะนั้นกระบวนการสร้างความเป็นเจ้าคือทุกคนในชุมชนต้องมากำหนดเป้าหมายร่วมกัน โดยหนึ่งในเป้าหมายสำคัญคือผู้ร่วมเรียนรู้มีรายได้เพิ่มขึ้น และต้องพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ ซึ่งไม่ใช่การทอดทิ้งออกมาขายเป็นผืนแบบเดิมอีกต่อไป

“จากเสื่อผืนเป็นอะไรได้บ้าง” คำถามสำคัญที่สร้างการเรียนรู้ให้กับกลุ่มเป้าหมายและผู้ร่วมเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด เพราะจะนำไปสู่การค้นคว้าวิธีการใหม่ ความรู้ใหม่ในการทำงาน จากคำถามข้างต้นนำไปสู่การร่วมคิด และร่วมกันออกแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ ซึ่งได้ออกมาเป็น กระเป๋า กล่องใส่กระดาษทิชชู ที่รองแก้ว ที่รองจาน หมอนอิง

นางรัศมี อัดผา

ครูอาสาสมัครการศึกษาคนออกโรงเรียน
สำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้
อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ

“การพัฒนากลุ่มให้มั่นคง สิ่งสำคัญคือ 1. ทุกคนควรได้ทำงานที่ตนเองถนัด และได้รับการพัฒนาเพื่อยกระดับความรู้อยู่เสมอ 2. ต้องคว้าโอกาสใหม่ ๆ ที่เข้ามา และกบถวงสิ่งที่กลุ่มต้องเรียนรู้ฝึกฝน หรือเชื่อมโยงเครือข่ายมาช่วยเติมเต็มในสิ่งที่เราไม่รู้”

นางนงอร คำชาตา

ประธานวิสาหกิจชุมชนทอเสื่อ
บ้านโพธิ์ทอง

เมื่อต้องมีผลิตภัณฑ์ใหม่ก็ต้องอาศัยความรู้และทักษะใหม่เช่นกัน นั่นคือ ทักษะด้านการตัดแบบ (ทำแพทเทิร์น) และการเย็บเพิ่มความหลากหลายของผลิตภัณฑ์ ในที่สุดจึงได้ผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ ทั้งหมดทั้งมวลเกิดจาก ความรู้และทักษะตั้งต้นคือ “ทักษะการทอ” ซึ่ง สกร. ในฐานะผู้รับผิดชอบทำหน้าที่ประสานงานองค์ความรู้และผู้รู้จากนอกชุมชนเข้ามาเป็นส่วนเสริมในการยกระดับงานของชุมชน

แต่กว่าจะได้ผลิตภัณฑ์ดังกล่าว เส้นทางการเรียนรู้ก็ไม่ได้ราบรื่น คณะทำงานยังต้องสร้างความมั่นใจว่าผลผลิตทั้งหมดที่ชาวบ้านร่วมกันออกแบบจะเป็นที่ต้องการของตลาด ด้วยการสร้างช่องทางสื่อสารออนไลน์ ทั้งนำเสนอขั้นตอนการทำงานเพื่อให้เห็นเรื่องราวของชุมชน ขณะเดียวกันก็ใช้เป็นช่องทางในการจำหน่ายออนไลน์

เมื่อกระเป๋าใบแรกขายได้ หมอนอิงถูกสั่งจองจากลูกค้า รายได้เริ่มเข้ามา ชาวบ้านจึงเกิดความมั่นใจว่ามาถูกทาง จึงมีการเพิ่มกำลังการผลิต นำไปสู่การพัฒนาทักษะอาชีพการทอเสื่อให้กับชาวบ้านคนอื่น ๆ จนเกิดการรวมกลุ่มขึ้นในนาม กลุ่มวิสาหกิจชุมชนทอเสื่อบ้านโพธิ์ทอง

2563 อัตลักษณ์ ความภูมิใจ ส่งต่อความมั่นคงสู่อนาคต

“นำขึ้นให้รีบตัก” ภาชิตโบราณที่น่าจะนำมาเปรียบกับชุมชนนี้ได้เป็นอย่างดี เพราะเมื่อการทำงานเห็นผล ชุมชนจึงเกิดแนวคิดเรื่องการต่อยอดการทำงาน ปี 2563 นางรัศมีได้จัดทำโครงการยกระดับ **หัตถกรรมไทยสู่สากล** ซึ่งเป็นโครงการขยายผลต่อจากปีที่แล้ว แต่ปีนี้มีการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานในพื้นที่ที่มีภารกิจโดยตรงคือ สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัด มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี สำนักงานพาณิชย์จังหวัด และธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร เพื่อให้เข้ามาช่วยกันยกระดับฝีมือแรงงาน 83 คน ที่สำคัญคือ เกิดการปรับเปลี่ยนการบริหารจัดการกลุ่ม และตั้งชื่อใหม่ว่า ก.กก บึงกาฬ

“ก แรก หมายถึง การทำงานเป็นทีม ก ถัดมา หมายถึง การรวมกลุ่มและกตึกา และ ก สุดท้ายหมายถึงกิจกรรม ต่อมาในปี 2566 ก.กก บึงกาฬ ได้รับการสนับสนุนต่อเนื่องจาก กสศ. และมูลนิธิเอสซีจี ให้ดำเนินโครงการกองทุน ก.กก บึงกาฬ สานสัมพันธ์ชุมชน”

ไม่เพียงการถักทอตัดเย็บที่ประณีตและการเพิ่มพูนทักษะการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากกกและผือให้มีรูปแบบหลากหลายเพื่อสร้างรายได้เท่านั้น แต่ทุกคนมองว่าการสร้างอัตลักษณ์ให้กับผลิตภัณฑ์เพื่อสะท้อนรากฐานแห่งภูมิปัญญาที่มีความสำคัญไม่แพ้กัน ประชาชนชุมชนด้านการถักทอเส้นกกจึงถอด “ลายชั้นหมากเบ็ง” ซึ่งเป็นลายอัตลักษณ์ประจำจังหวัดบึงกาฬ มารังสรรค์เป็นผลิตภัณฑ์ของชุมชน ซึ่งผืนเสื่อที่ทอด้วยลวดลายนี้จะขายได้ราคาที่สูงขึ้น ทั้งยังมีผลิตภัณฑ์แปรรูปอื่น ๆ เช่น เสื่อสีธรรมชาติ หมวก กล่องทิชชู แจกัน และกระเป๋าหลากหลายดีไซน์ที่ถูกถักทอขึ้นจากกกและผือด้วยทักษะฝีมือของคนในชุมชนซึ่งขับเคลื่อนต่อเนื่องภายใต้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนทอเสื่อ

“ตอนแรกไม่สนใจ แต่เห็นแม่ทำมาตลอด จึงลองเข้ามาเรียนรู้ด้วย ตั้งแต่ทักษะพื้นฐานการทอเสื่อ การออกแบบลาย ไปจนถึงการตัดเย็บเสื่อ จากคนที่ไม่มีความรู้เรื่องเสื่อสักวันนี่เรายกระดับสู่การเป็นหัวหน้าดูแลฝ่ายผลิต และเป็นวิทยากรถ่ายทอดความรู้ โดยเทคนิคที่ใช้คือ ค่อย ๆ สอน เน้นให้ลงมือปฏิบัติ เห็นเขาทำได้ ก็ยิ่งภูมิใจ”

นางดวงใจ กุมชาย

ผู้นำฝ่ายผลิตวิสาหกิจชุมชนทอเสื่อ
บ้านโพธิ์ทอง

บ้านโพธิ์ทอง โดยมี **นางอุตร คำชาติ** หนึ่งในผู้ร่วมเรียนรู้เป็นประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทอเสื่อบ้านโพธิ์ทอง และทำหน้าที่บริหารจัดการภายใต้แบรนด์ “ก.กก บึงกาฬ” ซึ่งก่อนหน้านี้ได้รับความร่วมมือจากอุตสาหกรรมจังหวัดบึงกาฬ เข้ามาช่วยในเรื่องออกแบบบรรจุภัณฑ์ มีสำนักงานพาณิชย์จังหวัดเข้ามาส่งเสริมเรื่องการตลาด ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ (ธกส.) เข้ามาช่วยเหลือเกษตรกรผู้ปลูกกกและผือ และมีศูนย์จำหน่ายสินค้าที่ให้กลุ่มนำผลิตภัณฑ์ไปฝากขายควบคู่กับการประชาสัมพันธ์และจำหน่ายออนไลน์ผ่านเพจเฟซบุ๊ก ก.กก บึงกาฬ รวมถึงยังมีสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) ที่เข้ามาช่วยเรื่องการทำมาตรฐานผลิตภัณฑ์ด้วย

ปัจจุบันนี้กระบวนการเรียนรู้ของกลุ่ม ก.กค บึงกาฬ ยังขยายผลไปสู่ลูกหลาน เนื่องจากมีการพัฒนาเป็น “หลักสูตรท้องถิ่น” ร่วมกับโรงเรียนโพธิ์ทองวิทยานุสรณ์ และโรงเรียนโนนคำพิทยาคม ตั้งแต่ต้นน้ำถึงปลายน้ำ นำความรู้และครุภูมิปัญญาจากกลุ่ม ก.กค บึงกาฬ เข้าไปทำกิจกรรมร่วมกับเด็ก ๆ โดยทางโรงเรียนจะมีพื้นที่สำหรับสอนนักเรียนในการปลูกกก และสามารถเรียนรู้ การแปรรูปผลิตภัณฑ์ที่ศูนย์ฯ ได้ เพื่อส่งต่อเรื่องเหล่านี้ไปสู่ลูกหลาน เนื่องจากลำพังเพียงการ ฟังพากกจากต้นคุณทางธรรมชาติอาจไม่เพียงพอ จึงต้องปลูกฝังจิตสำนึกในการช่วยกันดูแลทรัพยากรให้กับทุกคน

และอีกหนึ่งผลผลิตที่เกิดขึ้นจากกระบวนการพัฒนาที่ผ่านมา คือ “ศูนย์เรียนรู้ ก.กค บึงกาฬ” ที่ทำหน้าที่รวบรวมองค์ความรู้จาก การทำงานของชุมชนเพื่อถ่ายทอดไปยังผู้ที่สนใจ จึงมีผู้ร่วมเรียนรู้ หลายคนสามารถยกระดับตัวเองขึ้นมาเป็นวิทยากรเวลาที่มีผู้สนใจ หรือหน่วยงานต่าง ๆ เข้าไปเรียนรู้ดูงานในชุมชน

นางรัศมี บอกว่า ปัจจุบันนี้กระบวนการเรียนรู้ของกลุ่ม ก.กค บึงกาฬ ยังขยายผลไปสู่ลูกหลาน เนื่องจากมีการพัฒนาเป็น “หลักสูตร ท้องถิ่น” ร่วมกับโรงเรียนโพธิ์ทองวิทยานุสรณ์ และโรงเรียนโนนคำ พิทยาคม ตั้งแต่ต้นน้ำถึงปลายน้ำ โดยนำความรู้และครุภูมิปัญญาจาก กลุ่ม ก.กค บึงกาฬ เข้าไปทำกิจกรรมร่วมกับเด็ก ๆ โดยทางโรงเรียน จะมีพื้นที่สำหรับสอนนักเรียนในการปลูกกก และสามารถเรียนรู้

การแปรรูปผลิตภัณฑ์ที่ศูนย์ฯ ได้ เพื่อส่งต่อเรื่องเหล่านี้ไปสู่ลูกหลาน เนื่องจากลำพังเพียงการฟังพากกจากต้นคุณทางธรรมชาติอาจ ไม่เพียงพอ จึงต้องปลูกฝังจิตสำนึกในการช่วยกันดูแลทรัพยากรให้ กับทุกคน เพราะหากไม่ดูแลรักษาวันหนึ่งต้นคุณธรรมชาติเหล่านี้ก็จะ หหมดไปซึ่งทางสำนักงานเกษตรจังหวัดบึงกาฬ ได้เข้ามาเป็นพี่เลี้ยงให้ ความรู้ดังกล่าวแก่ชุมชนเพื่อให้ช่วยกันปลูกกทดแทนทุนเดิมที่ใช้ไป

“เราพยายามชวนลูกหลานมาเรียนรู้ ถ้าบางคนเขาไม่ชอบเป็น คนทำ เราก็ส่งเสริมเขาในเรื่องการจำหน่ายออนไลน์ในช่องทางต่าง ๆ รวมถึงใช้หลักสูตรนี้เป็นเครื่องมือพัฒนาการเรียนรู้ผ่านโครงการ ต่าง ๆ ให้เด็กได้ทำร่วมกับครอบครัว เป็นการสานสัมพันธ์ครอบครัว ไปในตัว”

“ในชุมชนมีคนรุ่นปู่ ๆ ยาย ๆ ที่เชี่ยวชาญ เรื่องการทอเสื่อ ซึ่งทุกคนยินดีจะช่วย ส่งต่อความรู้ให้กับเด็ก เยาวชนรุ่นลูกหลาน เพราะไม่อยากให้ ภูมิปัญญาของชุมชน สูญหายไป”

ยายพร้อม อัจฉมา

ปราชญ์ชาวบ้าน
ด้านการทอเสื่อฝีมือประณีต

“ปัจจุบันผลิตภัณฑ์ของ ก.กก บึงกาฬ ได้รับโอกาสจากกลุ่มเซ็นทรัลทำให้ผลิตภัณฑ์ภายใต้แบรนด์ Good Goods จำหน่ายในเครือเซ็นทรัล ขณะที่ สกร.กำลังพัฒนาเรื่องการเทียบโอนความรู้ผู้เรียนให้สามารถจบการศึกษาเร็วขึ้น จาก 2 ปี เป็น 6 เดือนให้สามารถนำความรู้ไปเทียบโอนประสบการณ์โดยการประเมินเทียบระดับ ตลอดจนการต่อยอดในเรื่องเครดิตแบงก์ ซึ่งองค์ความรู้จาก ก.กก บึงกาฬ จะเข้าไปอยู่ในส่วนแผนงานใหม่ที่วางไว้”

2564 ถึง ปัจจุบัน...

“เราได้รับโอกาสแล้ว เราควรเปิดโอกาสให้คนอื่นบ้าง” เป็นคำพูดของผู้ร่วมเรียนรู้ที่นางรัศมีบอกว่า ได้ฟังที่โรจน์้ำตาไหลทุกทีด้วยเจตนาดีของผู้ร่วมเรียนรู้ หลังจบโครงการปี 2563 นางรัศมีคณะทำงาน และผู้ร่วมเรียนรู้ไม่ได้ขอรับการสนับสนุนจาก สกส. ต่อแม้ไม่มีทุน แต่กลุ่มสามารถขับเคลื่อนงานต่อด้วยตนเองอย่างเข้มแข็ง ทั้งกระบวนการผลิตตั้งแต่ต้นน้ำไปจนถึงปลายน้ำ ตั้งแต่การปลูก การแปรรูป การพัฒนาผลิตภัณฑ์ การควบคุมคุณภาพ ไปจนถึงการจำหน่ายและการตลาด โดย สกส. อำเภอเมืองบึงกาฬ ยังคงทำหน้าที่หน่วยจัดการเรียนรู้ต่อเนื่อง เป็นที่ปรึกษา และเชื่อมโยงวิทยากรในจังหวัดมาสนับสนุนความรู้ให้กับชุมชนตามความต้องการอยู่เสมอ

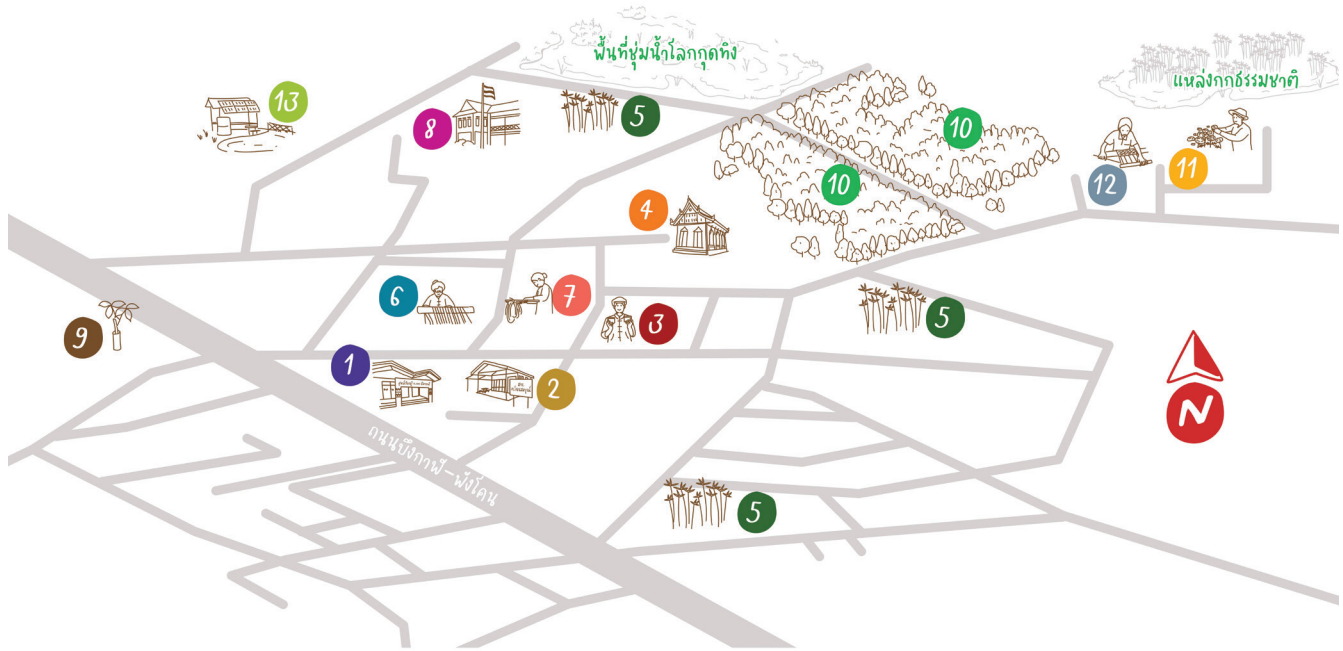
อย่างไรก็ตาม แม้จะตั้งมั่นว่าจะไม่ขอรับการสนับสนุนทุนจาก สกส. อีก แต่เนื่องจากนางรัศมีมองเห็นข้อจำกัดของการทำงานในพื้นที่เมื่อ สกส. ร่วมกับมูลนิธิเอสซีจี นำร่องจัดทำโครงการพัฒนาตัวแบบกองทุนเพื่อพัฒนาอาชีพที่เชื่อมโยงกับโอกาสทางการศึกษาของเยาวชนและแรงงานนอกระบบ เพื่อสร้างตัวแบบกองทุนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้และการพัฒนาอาชีพ ภายใต้แนวคิดการใช้ “อาชีพ” และ “กองทุน” เป็น “เครื่องมือช่วยให้คนเกิดการเรียนรู้” โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน ผ่านการพัฒนางานบนความต้องการของคนในชุมชน โดยเฉพาะกลุ่มคนด้อยโอกาส ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของชุมชน

ที่ต้องการเดินไปข้างหน้าด้วยการขับเคลื่อนของคนในชุมชนเอง นางรัศมีจึงได้ร่วมโครงการกับ สกส. อีกครั้ง โดยจัดตั้งกองทุนที่ใช้ชื่อว่า ก.กก บึงกาฬ สานสัมพันธ์ชุมชน ตำบลโนนสมบูรณ์ อำเภอเมืองบึงกาฬ ที่มีเป้าหมายเพื่อสร้างเงินทุนหมุนเวียนสำหรับการประกอบอาชีพ และพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน ภายใต้แนวคิด “การบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม” คือ การให้ชุมชนเป็นเจ้าของ เปิดโอกาสให้ทุกคนที่มีใจเข้าร่วมบริหารจัดการอย่างเข้มแข็งและยั่งยืน ไม่ยึดติดกับตำแหน่งหน้าที่ทางสังคมและทำงานเป็นทีม เพื่อช่วยให้สมาชิกมีเงินออมและเงินทุนหมุนเวียนประกอบอาชีพ เพื่อเอื้อประโยชน์แก่ผู้ด้อยโอกาสอย่างทั่วถึง

นางรัศมี บอกว่า ในบทบาทหน่วยจัดการเรียนรู้ หากเรามีทุนสนับสนุนเรื่องการบริหารจัดการต่าง ๆ ก็จะช่วยได้ แต่ถึงไม่มีเราก็ยังสามารถทำงานได้ แต่เครือข่ายทางสังคมต้องมี เพราะบางครั้งอาจต้องใช้งบประมาณจากเครือข่ายเพื่อสร้างการเรียนรู้ไปพร้อมกับชุมชน รวมถึงสถานการณ์ของความไม่มียังสร้างวิบุรุษ ส่งต่อให้ชุมชนได้รับโอกาสสนับสนุนจากหน่วยงานอื่น ๆ เช่น ถ้าสุดกรมการพัฒนาชุมชน (พช.) และสำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ (NIA) มาช่วยยกระดับผลิตภัณฑ์ เปิดโอกาสให้กลุ่มวิสาหกิจฯ ก้าวขึ้นมารับผิดชอบงานเต็มตัว โดย สกส. จะถอยออกมาเป็นที่เลี้ยงเท่านั้น แต่ทุกสิ่งที่เกิดขึ้นได้เป็นเพราะชุมชนไม่หยุดเรียนรู้และพัฒนา โอกาสต่าง ๆ จึงเข้ามาอย่างต่อเนื่อง

แหล่งเรียนรู้ ก.กก บึงกาฬ และทุนทางทรัพยากร

1 ศูนย์การเรียนรู้ ก.กก บึงกาฬ	5 ศูนย์เรียนรู้แหล่งปลูกต้นกก	8 โรงเรียนโบฮีของวิทยาลัยการศึกษาศรี	11 ศูนย์เรียนรู้การปลูกดอกดาวเรือง
2 ศกธ. ตำบลโพนเสม็ด	6 ศูนย์เรียนรู้การทอเสื่อ	9 ศูนย์เรียนรู้การเพาะชำกล้ายางบารา	12 วนอุทยานสร้างสร้อยด้ายเสื่อเป็องมัตถะผลิตดัดง่า
3 ศูนย์เรียนรู้กลุ่มแปรรูปปลา	7 ศูนย์เรียนรู้การซ่อมและแปรรูปผลิตภัณฑ์จากเสื่อ	10 ศูนย์เรียนรู้ป่าชุมชน	13 ศูนย์เรียนรู้โดกพะองงาโมเดล
4 วัดโบฮีงาม (ศูนย์เรียนรู้วัฒนธรรม)			

เป้าหมายต่อไปของ ก.กก บึงกาฬ ที่ชุมชนดำเนินการต่อ คือ การยกระดับคุณภาพผลิตภัณฑ์ให้สามารถเข้าสู่การแข่งขันในตลาดสากลได้ ซึ่งทางกลุ่มมักจะพูดบ่อย ๆ ว่าวันหนึ่งอยากจะขายกระเป๋าจากกกให้ได้ใบละหมื่น โดยปัจจุบันผลิตภัณฑ์ของ ก.กก บึงกาฬได้รับโอกาสจากกลุ่มเซ็นทรัลทำผลิตภัณฑ์กระเป๋าภายใต้แบรนด์ Good Goods จำหน่ายในเครือเซ็นทรัล ขณะที่ สกร. กำลังพัฒนาการเรียนรู้เรื่องการเทียบโอนความรู้ผู้เรียนให้สามารถจบการศึกษาเร็วขึ้น เช่น จาก 2 ปี เป็น 6 เดือนให้สามารถนำความรู้ไปเทียบโอนประสบการณ์โดยการประเมินเทียบระดับ ตลอดจนการต่อยอดในเรื่องของเครดิตแบงก์ ซึ่งองค์ความรู้จาก ก.กก บึงกาฬจะเข้าไปอยู่ในส่วนแผนงานใหม่ที่วางไว้ด้วย

ผลจากการไม่ทิ้งโอกาสในการเรียนรู้ส่งผลให้ศูนย์เรียนรู้ ก.กก บึงกาฬ เปรียบเสมือนนักสร้างทางที่ช่วยเสริมสร้างการเรียนรู้ด้านอาชีพ ช่วยพัฒนาศักยภาพส่วนบุคคล และคุณภาพชีวิตของผู้เกี่ยวข้องทั้งในแง่เศรษฐกิจ และสังคม ทั้งยังเกิดการแลกเปลี่ยนความรู้เกี่ยวกับอาชีพการเกษตรระหว่างเพื่อนสมาชิก ในส่วนของคณะกรรมการบริหารจัดการกองทุนและสมาชิกก็มีความสามารถในการทำงานเพิ่มขึ้น เช่น การจดบันทึก การประสานงาน การทำบัญชี เรียนรู้การทำงานเป็นทีม และเหนือสิ่งอื่นใดชุมชนมีกองทุนสำหรับการต่อยอดการประกอบอาชีพและมีรายได้เพิ่มขึ้น

เส้นทางการเรียนรู้ ก.ก.ก

โครงการพัฒนาอาชีพผลิตภัณฑ์จากกกและผืนที่ชุ่มน้ำโลกทุกแห่ง

2562

มีกลุ่ม มีทักษะ มีอาชีพ เริ่มมีรายได้เสริม

ความสามัคคี กับครอบครัว / ชุมชน

นำเสนอดูชมด้วยผลิตภัณฑ์ผ่าน Storytelling

บูรณาการความรู้ เป็น 'หลักสูตรท้องถิ่น' ร่วมกับโรงเรียน

ขยายผลสู่สถานศึกษา โรงเรียน โปธังอวชิรวิทยานุสรณ์ หลักสูตรท้องถิ่น โครงการงานนักเรียนงานศิลปหัตถกรรม

จัดการศึกษาดูงานจากหน่วยงาน องค์กรต่าง ๆ ทั่วประเทศ สรร. / หน่วยงานอื่น ๆ

โครงการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน

2563

ยกระดับทักษะสู่มาตรฐานฝีมือแรงงาน ต่งเป้าแข่งขันตลาดสากล

ในแบรนด์ ก.ก.ก บึงกาฬ โดยร่วมกับ "วิสาหกิจชุมชนทอเสื่อบ้านโนนธำมรงค์"

การตลาดออนไลน์

ยกระดับผู้ร่วมเรียนรู้สู่การเป็นวิทยากร

พัฒนาศูนย์เรียนรู้ ก.ก.ก บึงกาฬ

ส่งเสริมทักษะการออกแบบผลิตภัณฑ์

รายงานเบื้องต้นจากออเดอร์ท่างมากขึ้น

ปรับรูปแบบ

กลุ่มเข้มแข็งบริหารจัดการงานฯ คน ด้วยตนเอง

เตรียมทักษะการออกแบบ "เมืองสองเมือง"

ทุน

จากภาครัฐและเอกชน

ทุนทรัพยากรธรรมชาติ

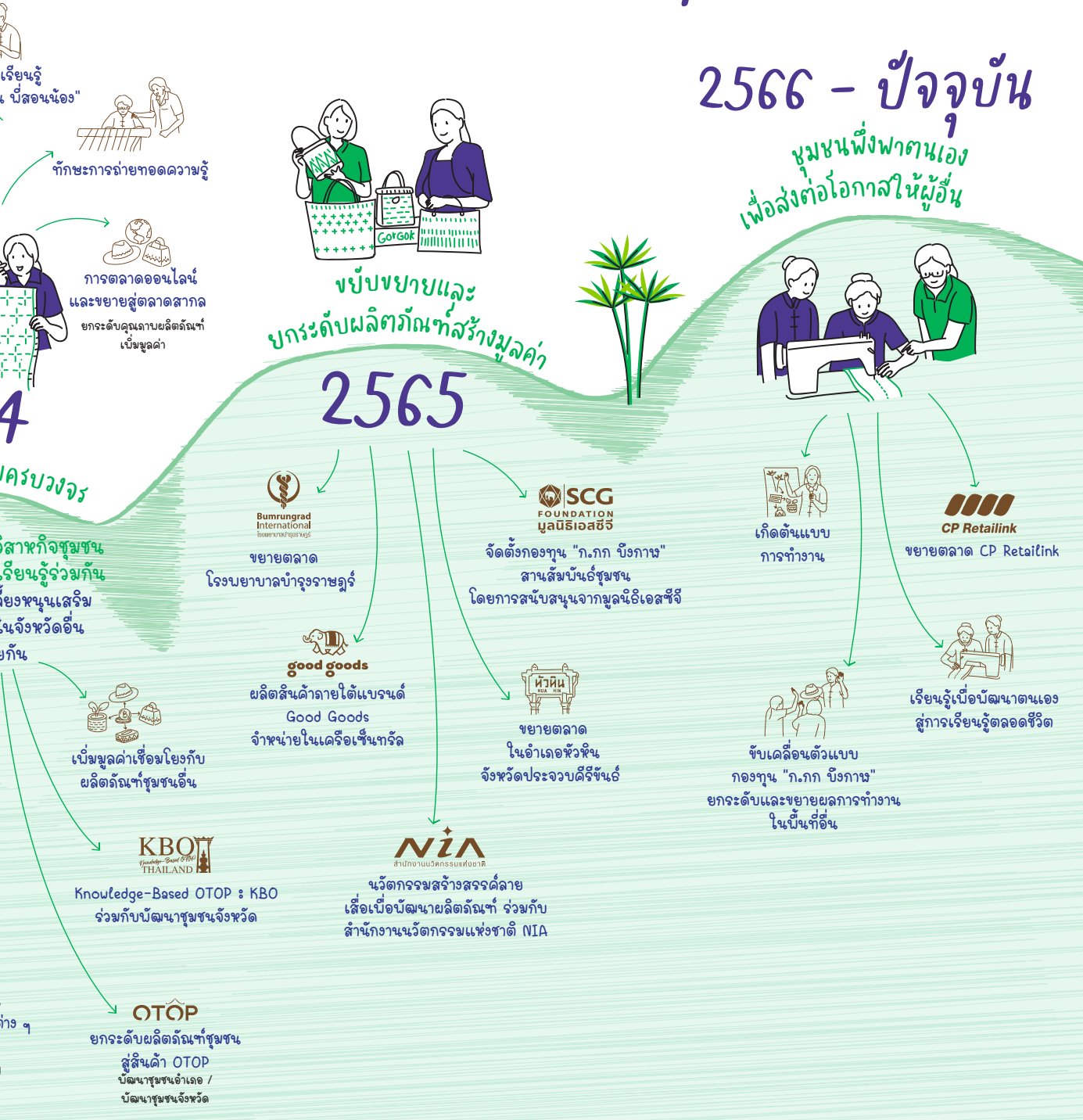
กก ผืน และอื่น ๆ

ก.ก.ก บึงกาฬ

ภาพนิ่งภาพ ปี 2562 - ปัจจุบัน

2566 - ปัจจุบัน

ชุมชนพึ่งพาตนเอง เพื่อส่งต่อโอกาสให้ผู้อื่น

ชุมชน มี ก ก และ ฝื

ต้นฐานการันยากรธรรมชาติ
ราชัญชุมชน ความรู้ภูมิปัญญา
และความชำนาญเรื่องการทำเสื่อ
อาชีพเสริมจากการทำเกษตรกรรม

สามพลัง สร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ และความเสมอภาคทางการศึกษาไทย

กรมส่งเสริมการเรียนรู้ x กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา

เด็กและเยาวชนที่ขาดแคลนทุนทรัพย์/ด้อยโอกาส สามารถเข้าทางการศึกษาที่มีคุณภาพ

และเยาวชนแรงงานนอกระบบ สามารถเข้าทางการเรียนรู้เพื่อพัฒนาอาชีพ มีงานทำ พึ่งตนเองได้

กระจายตัวใน

9 จังหวัด

หน่วยจัดการเรียนรู้

11 แห่ง

ผู้ร่วมเรียนรู้

824 คน

ภาคเหนือ

1 พะเยา

สกร.อำเภอกุซาง (2563) : หัตถกรรมและงานฝีมือ โครงการยกระดับผลิตภัณฑ์ผ้า ภายใต้ตราสินค้า “ผ้ากุซาง”

👤 ผู้ร่วมเรียนรู้ **75 คน**

2 ลำปาง

สกร.อำเภอแม่พริก (2564) : การแปรรูปผลิตภัณฑ์ โครงการพัฒนาทักษะการแปรรูป ผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร

👤 ผู้ร่วมเรียนรู้ **50 คน**

สกร.อำเภอแจ้ห่ม (2564) : เกษตรกรรม โครงการพัฒนาการเลี้ยงไก่ไข่ ฟาร์มเมืองกลุ่มชาติพันธุ์ลาหู่

👤 ผู้ร่วมเรียนรู้ **60 คน**

3 เชียงใหม่

สกร.อำเภอเวียงแหง (2563) : การบริการและการท่องเที่ยว โครงการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมวิถีชุมชน ปากก้อ-ญอนบ้านแม่หาด-นามบ

👤 ผู้ร่วมเรียนรู้ **76 คน**

สกร.อำเภอมก๋อย (2566) : ดัดเย็บผ้าชุดลาหู่และกระเป๋า, เกษตรกรรม, หัตถกรรมและงานฝีมือ โครงการส่งเสริมโอกาสการเรียนรู้ใช้ชุมชนเป็นฐานบ้านบูซอกหลังเมือง

👤 ผู้ร่วมเรียนรู้ **50 คน**

4 น่าน

สกร.อำเภอบัว (2566) : การแปรรูป โครงการส่งเสริมทักษะอาชีพการแปรรูปผลิตภัณฑ์ยกระดับคุณภาพชีวิตที่ยั่งยืน

👤 ผู้ร่วมเรียนรู้ **60 คน**

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

1 บึงกาฬ

สกร.อำเภอเมืองบึงกาฬ (2563) : หัตถกรรมและงานฝีมือ โครงการยกระดับหัตถกรรมไทยสู่สากล

👤 ผู้ร่วมเรียนรู้ **83 คน**

2 สกลนคร

สกร.อำเภอโคกศรีสุพรรณ (2564) : เกษตรกรรม โครงการเพาะต้นกล้าพืชสมุนไพรต้านภัยโควิด-19

👤 ผู้ร่วมเรียนรู้ **80 คน**

3 กาฬสินธุ์

สกร.อำเภอมลราชัย (2565) : หัตถกรรมและงานฝีมือ โครงการยกระดับหัตถกรรมไทยสู่สากล

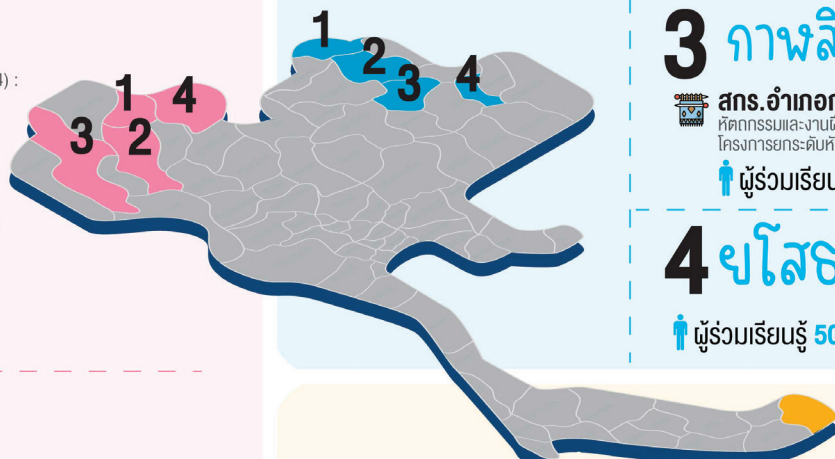
👤 ผู้ร่วมเรียนรู้ **90 คน**

4 ชัยภูมิ

สกร.อำเภอป่าติ้ว (2562) : การพัฒนาหลักสูตร/อบรม โครงการฝึกขายของมือทองของชุมชน จ.ยโสธร

👤 ผู้ร่วมเรียนรู้ **50 คน**

นราธิวาส

สกร.อำเภอสู่ไทย (2562) : แปรรูปผลิตภัณฑ์ โครงการพัฒนาทักษะอาชีพกลุ่มแรงงานขาดแคลนทุนทรัพย์ และด้อยโอกาสเพื่อพึ่งพาตนเอง

👤 ผู้ร่วมเรียนรู้ **150 คน**

ภาคใต้

ร่วมพัฒนา **ตัวแบบการเรียนรู้**

ที่ยืดหยุ่นและตอบโจทย์ชีวิต

เปิดเส้นทาง.....ชีวิตใหม่ ความหวัง ความฝันและโอกาส ของคนหลังกำแพง

**ชีวิตที่อยู่หลังกำแพง... ไม่มีใครอยากก้าวพลาด แต่หนทางชีวิตของเรา
มักเจอปัญหาและอุปสรรคไม่เหมือนกัน บางครั้งที่เราพลาดไป หากเราเลือกที่
จะกลับตัว และพร้อมที่จะก้าวสู่เส้นทางชีวิตใหม่ ถ้าสังคมสามารถให้โอกาสแก่
คนที่ก้าวพลาด ก็จะเป็นความหวังให้เขาสามารถใช้ชีวิตร่วมกับสังคมได้อีกครั้ง
โดยไม่กระทำผิดซ้ำ**

เรือนจำกลางอุดรธานี มีผู้ต้องโทษทั้งสิ้นประมาณ 3,500 คน แบ่งเป็นผู้ต้องโทษชายประมาณ 3,000 คน ผู้ต้องโทษหญิงประมาณ 400 คน โดย 90 เปอร์เซ็นต์ มาจากคดียาเสพติด และส่วนใหญ่เป็นคนในจังหวัดอุดรธานี

ทั้งนี้ เรือนจำกลางอุดรธานีมีแนวคิดการพัฒนาผู้ต้องโทษเพื่อให้เขากลับคืนสู่สังคม และอยู่ร่วมกับสังคมได้ โดยมีเป้าหมายคือ “คนอุดรธานี ทำเพื่อคนอุดรธานี” เนื่องจากผู้ต้องโทษส่วนใหญ่ที่พ้นโทษเป็นวัยแรงงานที่สภาพครอบครัวไม่สมบูรณ์ ขาดที่พึ่งพิงทางใจ รายได้ไม่มั่นคง จึงอาจเสี่ยงต่อการกระทำผิดซ้ำ ดังนั้นเรือนจำกลางอุดรธานีจึงใช้โอกาสนี้พัฒนาผู้ต้องโทษให้มีภูมิคุ้มกันเพื่อการใช้ชีวิตในชุมชนทั้งด้านกาย ใจ ความคิด ความรู้ และทักษะเพื่อการประกอบอาชีพต่าง ๆ โดยเรือนจำกลางอุดรธานีได้ร่วมมือกับมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี และ บริษัท อัครลักษณ์ จำกัด (วิสาหกิจเพื่อสังคม) ออกแบบหลักสูตรการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่นแก่ผู้ต้องโทษ ให้สามารถค้นพบโอกาส “ทางเลือก ทางรอด” เพื่อคืนความหวังและความฝันของคนหลังกำแพงให้สามารถนำทักษะความรู้ที่ได้รับไปประกอบอาชีพและใช้ชีวิตในสังคมได้อีกครั้ง

นายอภิกาญจน์ วงษ์ศรีวอ นักทัณฑวิทยาชำนาญการพิเศษ ผู้อำนวยการส่วนพัฒนาผู้ต้องขัง 1 เรือนจำกลางอุดรธานี กล่าวว่า ที่ผ่านมาเรือนจำกลางอุดรธานีมีการพัฒนาหลักสูตรเฉพาะถิ่นที่เหมาะสมกับผู้ต้องโทษให้สามารถประกอบอาชีพได้เมื่อเขากลับสู่ชุมชน แต่สิ่งที่เรายังขาดคือ “ขาดโค้ชมืออาชีพ” ที่จะมาช่วยเติมเต็มในการพัฒนาทักษะความรู้ด้านต่าง ๆ ทั้งวิชาการ วิชาชีพ และวิชาชีพชีวิต ซึ่งโอกาสที่ได้รับจากเครือข่ายครั้งนี้ ทำให้ผู้ต้องโทษเกิดความเปลี่ยนแปลง เปิดใจเรียนรู้จนกระทั่งเกิดทักษะต่าง ๆ ที่เขาสามารถนำไปประกอบอาชีพได้จริง

นายอภิกาญจน์ วงษ์ศรีวอ

นักทัณฑวิทยาชำนาญการพิเศษ
ผู้อำนวยการส่วนพัฒนาผู้ต้องขัง 1
เรือนจำกลางอุดรธานี

ศ.คนกลับใจ

บริษัท อັตลัษณ์ จำกัด ได้ร่วมงานกับ กสศ. ตั้งแต่ ปี 2563 ในโครงการเสริมสร้างทักษะอาชีพสำหรับแม่เลี้ยงเดี่ยว จังหวัดหนองบัวลำภู ก่อนที่ในปี 2565 จะขยายการทำงานไปที่สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน จังหวัดอุดรธานี ในโครงการสร้างอาชีพ เปลี่ยนแนวคิด พลิกชีวิตเด็กหลงทาง ซึ่งก่อเกิดผลลัพธ์อย่างเป็นรูปธรรมหลายอย่าง อาทิ เกิดศูนย์การเรียนรู้ 5 ฐานอาชีพในสถานพินิจฯ คือ เกษตรกรรม เครื่องดื่ม อาหารจานเดียว เสริมสวย และของที่ระลึก และที่สำคัญคือ ผลลัพธ์จากโครงการฯ นำไปสู่การทำบันทึกข้อตกลงร่วม (MOU) ระหว่าง 10 หน่วยงานในจังหวัด เพื่อดูแล ช่วยเหลือ และส่งต่อเด็กและเยาวชนกลุ่มนี้ โดยปัจจุบันมีนางเบญจวรรณ บุ่งทอง หัวหน้างานโครงการ พิเศษและการบริการชุมชน วิทยาลัยอาชีวศึกษาอุดรธานี เข้ามาสานงานต่อโดยได้รับทุนสนับสนุนจากโครงการ พัฒนาการเรียนรู้สำหรับเยาวชนนอกระบบการศึกษา ปี 2566

ปี 2566 บริษัท อັตลัษณ์ จำกัด ได้ขับเคลื่อนงานต่อไปยังผู้ต้องโทษในเรือนจำกลางอุดรธานี ที่มีความพร้อม และเตรียมตัวปล่อยระยะเวลา 6-10 เดือน จำนวน 80 คน และผู้ต้องโทษเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย ระยะเวลา 10 เดือน จำนวน 20 คน จากเรือนจำชั่วคราวโคกก่อ โดยมีแนวคิดสำคัญคือ “ทำงานแบบเข้าถึง เข้าใจ และร่วมเรียนรู้ จากคนในสู่คนนอก”

ด้วยความที่เป็นบริษัทเอกชน สิ่งที่คุณปิ่นมนัส โคตรชา ผู้รับผิดชอบโครงการฯ มองข้ามไม่ได้จึงเป็นเรื่องของ เศรษฐศาสตร์ การตลาด และรายได้ของผู้ต้องโทษ กล่าวคือ เดิมทีขณะทำงานเป็นเพียงวิทยากรอบรมความรู้เรื่อง ต่าง ๆ ให้กับหน่วยงานรัฐและภาคเอกชนเท่านั้น แต่เมื่อเข้ามาฝึกทักษะอาชีพ ในเรือนจำ กลับมีคำถามมากมายว่า ทำแล้วยังไงต่อ? สินค้าจะไปขายที่ไหน? ด้วยเหตุนี้ บริษัทจึงออกแบบกระบวนการเรียนรู้แบบครบวงจรตั้งแต่ต้นน้ำ (ผลิต) กลางน้ำ (แปรรูป) และปลายน้ำ (ขาย) โดยใช้รูปแบบ “ทำให้เร็ว ทำให้ไว เกิดงานให้ได้ และต้องได้เงิน” ซึ่งคุณปิ่นมนัส เล่าว่า เหตุที่ต้องใช้ “เงิน” ขับเคลื่อน เนื่องจากมองว่าหากให้ผู้ร่วมเรียนรู้ทำซ้ำ ๆ โดยที่ไม่รู้ผลลัพธ์ ปลายทางจะเกิดความเบื่อหน่าย ฉะนั้นต้องทำให้เขาเห็นภาพปลายทาง เร็วที่สุดให้เขาเห็นว่ามีงานรออยู่ตรงหน้าแล้วพร้อมจะรับมือใหม่ เพื่อกระตุ้น ให้เขาต้องการเรียนรู้ด้วยตัวเองโดยที่ไม่ต้องไปย่ำหรือจ้ำจี้จ้ำไช รวมถึง เปิดโลกอาชีพให้เขาเห็นว่าแต่ละอาชีพจะสามารถต่อยอดไปด้านไหนได้บ้าง แล้วต้องลงทุนอย่างไร จึงจะได้ผลกำไร

ในการทำงานจะเปลี่ยน Mindset ของคนทำงานตั้งแต่ผู้บริหาร โดยใช้การตั้งคำถามเป็นตัวชี้นำ อาทิ มีเป้าหมายอย่างไร ต้องการให้เกิดการ เปลี่ยนแปลงด้านไหน จากนั้นจึงตั้งเงื่อนไขร่วมกันว่าจะช่วยทำให้บรรลุ เป้าประสงค์ขอเพียงแค่ร่วมมือกัน ส่วนเจ้าหน้าที่ในเรือนจำนั้นมีความพร้อม ในการเรียนรู้อยู่แล้ว ขณะทำงานเพียงแค่ช่วยตั้งต้นความคิด และช่วย ออกแบบหลักสูตร อาทิ เข้าไปเปลี่ยนความคิดของเจ้าหน้าที่ในเรื่องงานผ้าว่า ไม่จำเป็นต้องเริ่มเรียนจากแบบพื้นฐานเท่านั้น แต่ให้ทำตามความต้องการ ของลูกค้า รวมถึงการคิดวางแผนการจัดซื้อจัดหาอุปกรณ์ การมองเห็น สายพานอาชีพที่เกิดขึ้นจากการทำงาน ส่วนผู้ร่วมเรียนรู้ในตอนแรกไม่มีใคร คิดถึงอนาคตมากนัก ส่วนใหญ่คิดแค่ว่าขอให้ได้ออกไปจากเรือนจำก็พอ ซึ่งขณะทำงานก็ต้องเปลี่ยนความคิดของพวกเขาและทำให้เขามองเห็นความสำคัญของการมีอาชีพ อย่างเช่น การนวด ที่ตอนแรกไม่มีใครสนใจเลย แต่พอได้รู้ว่าไม่ต้องลงทุนอะไรมาก ใช้เพียง 2 มือ กับน้ำมัน ก็ได้เงินชั่วโมงละ 150 บาทแล้ว ทำให้เขาเกิดความสนใจในอาชีพนี้มากขึ้น

ซึ่งในการทำงานจะเป็นลักษณะของการรวมกลุ่มกันของผู้ประกอบการที่มีเป้าหมายเดียวกัน คือ ต้องการ นำความรู้ของตัวเองมาแชร์ ช่วย สอน พัฒนา และแก้ไขปัญหาสังคม ซึ่งนอกจากจะทำให้ผู้ต้องโทษมีทักษะอาชีพ ติดตัวก่อนออกสู่สังคมแล้ว ยังทำให้ผู้ประกอบการได้แรงงานที่ตรงกับความต้องการ ทั้งยังทำให้เข้าใจผู้ต้องโทษ โดยไม่มีอคติ และกล้าที่จะจ้างงานพวกเขาต่อไปในอนาคต และเหนือสิ่งอื่นใดยังได้จุดประกายการเป็นผู้ประกอบการ ให้กับกลุ่มผู้ต้องโทษที่สนใจมีธุรกิจเป็นของตัวเอง เนื่องจากคุณปิ่นมนัส ได้ใช้ผู้ประกอบการที่เป็นคนธรรมดา มีการ ศึกษาที่มา พื้นเพ ที่ใกล้เคียงกับผู้ต้องโทษมาให้ความรู้ ให้พวกเขาไม่ต้องจ่ายค่าตัวเอง แม้จะไม่มีต้นทุนมากมาย แต่ก็อยากให้กล้าที่จะฝัน แล้วไปให้ถึงฝันนั้นให้ได้ เฉากเช่นกับกลุ่มผู้ประกอบการตัวอย่าง

ปิ่นมนัส โคตรชา
ผู้รับผิดชอบโครงการฯ

นอกจากนี้ ยังใช้เทคนิคการทำงานด้วยการเข้าหาผู้ร่วมเรียนรู้แบบ “เพื่อน” คุยเล่นเหมือนพี่น้อง ทำให้เกิดความสนุกสนาน ผ่อนคลาย และเป็นพื้นที่ปลอดภัยให้พวกเขากล้าเปิดใจพูดคุย ทั้งยังสร้างความมั่นใจและเสริมกำลังใจให้กับเขาว่าเขาทำได้ และไม่อายที่จะพูดด้วยการใช้คำถามเพื่อสอนให้เขาได้คิด เช่น หากเขาคิดว่าตัวเองไม่เก่งเรื่องการเลี้ยงหอน คณะทำงานจะใช้คำถามว่า ถ้าหอนตายจะต้องทำอย่างไร? หรือทำอย่างไรหอนถึงจะโต? ซึ่งเขาจะคิดหาคำตอบจากประสบการณ์ของตัวเอง เพียงเท่านี้คณะทำงานก็สามารถชมเขาได้แล้วว่าเขาเก่งนะ ไม่ใช่ไม่รู้นะ ทำให้เขาเกิดความภาคภูมิใจในตัวเอง

สำหรับการสร้างการเรียนรู้ให้กับผู้ต้องโทษ บริษัทจะทำหน้าที่คล้ายครูแนะแนว สัมภาษณ์ผู้ร่วมเรียนรู้เชิงลึกถึงความสนใจและความถนัด ทำให้มองเห็นประเภทงานอื่น ๆ ที่พวกเขาต้องการและทางเรียนจามีต้นทุนเดิมอยู่แล้ว อาทิ งานนวด งานปั้น คาร์แคร์ และงานเกษตร ซึ่งการสัมภาษณ์เชิงลึกนี้ทำให้ได้พบเขียนที่มีความถนัดในการทำงานแต่ละด้านที่สามารถให้ความรู้แก่เพื่อน ๆ ทั้งยังเป็นผู้นำและผู้ตรวจงานได้ นอกจากนี้ ทางบริษัทยังได้หนุนเสริมงานเดิมให้มีมูลค่าเพิ่มขึ้นด้วยการสร้างเรื่องราวให้กับชิ้นงานนั้น และจัดหาวิทยากรผู้มีความชำนาญซึ่งเป็นหนึ่งในภาคีเครือข่ายเพื่อเพิ่มทักษะที่จำเป็นในรูปแบบที่กระชับ เข้าใจง่าย สามารถปฏิบัติตามได้ในทันที เนื่องจากภายในเรือนจำมีข้อจำกัดด้านเวลาในการเข้า-ออก ดังนั้นจึงต้องทำความเข้าใจกับผู้สอนให้รู้บริบท รู้ข้อจำกัด และมองเห็นเป้าหมายของการทำงานร่วมกันก่อน โดยจะเลือกผู้สอนที่เข้าใจ รู้ใจ และสามารถแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้

ปัจจุบัน บริษัท อັตลักษณ์ จำกัด ได้วางแผนจัดตั้งวิสาหกิจส่งเสริมคนทำดีสู่สังคมไม่จำกัด เพื่อให้ผู้ต้องโทษทั้งที่เข้าร่วมโครงการฯ หรือไม่เข้าร่วมโครงการฯ และผู้สนใจ ได้มาร่วมงานกันในวิสาหกิจฯ แห่งนี้ ซึ่งจะพื้นที่ปลอดภัยและเป็นที่พักพิงใจให้กับผู้ที่พ้นโทษได้เริ่มต้นชีวิตใหม่ ได้มีที่พึ่งพิง เพื่อให้เขามีอาชีพ และมีที่ยืนในสังคม รวมถึงอดีตผู้ต้องโทษบางส่วนยังกล่าวว่าต้องการใช้พื้นที่นี้เป็นกำลังใจให้น้อง ๆ ที่อยู่ในเรือนจำ รู้ว่าถ้าออกมาแล้วเขายังมีหนทางไปต่อ เป็นการจุดประกายให้กลุ่มผู้ร่วมเรียนรู้ต้องการ

เปลี่ยนแปลงตัวเองเป็นคนดีของสังคมต่อไป อีกทั้งการจัดตั้งวิสาหกิจฯ ยังเป็นการปูทางให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องสามารถทำงานและยืนต่อได้ด้วยตัวเอง หากบริษัทถอนตัวออกไป

“เราต้องการสร้างความภูมิใจในฐานะที่ทุกคนเท่าเทียมกัน ทุกคนผิดพลาดได้เหมือนกัน และทุกคนสามารถเริ่มต้นและใช้ชีวิตใหม่ได้อย่างภาคภูมิใจได้” คุณปิ่นมนัส กล่าวถึงแนวคิดของการจัดตั้งวิสาหกิจส่งเสริมคนทำดีสู่สังคมไม่จำกัด

จากครัวใน...สู่ครัวนอก

โครงการการแปรรูปผลิตภัณฑ์อาหารเพื่อสร้างทักษะอาชีพสำหรับผู้ต้องขัง โดย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี จังหวัดอุดรธานี ปี 2566 เป็นการรวมตัวกันของคณะอาจารย์ที่มีความเชี่ยวชาญหลากหลายสาขา ทั้งการแปรรูปผลิตภัณฑ์อาหาร การเงินและบัญชี การตลาด และการออกแบบผลิตภัณฑ์ มาทำงานร่วมกับผู้ต้องโทษในเรือนจำกลางอุดรธานีเช่นกัน แต่เฉพาะเจาะจงไปที่ผู้ต้องโทษหญิงจำนวน 50 คน โดยต่อยอดการนำผลผลิตทางการเกษตรที่ได้รับจากโครงการพระราชทานโคกหนองนาแห่งน้ำใจและความหวังกรมราชทัณฑ์ พื้นที่เรือนจำชั่วคราวโคกก่อง เรือนจำกลางอุดรธานี มาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์อาหาร เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มและยืดอายุการเก็บรักษานานขึ้น โดยวางขายที่ร้านค้าสวัสดิการเพื่อสร้างรายได้ให้แก่ผู้ต้องโทษ

เนื่องจากเรือนจำเป็นพื้นที่ที่มีความเฉพาะ กิจกรรมเรียนรู้แรกที่คณะทำงานออกแบบจึงเป็นกิจกรรมเปิดใจผู้ร่วมเรียนรู้ด้วยการเข้าหาเขาในลักษณะพี่น้องมากกว่าในฐานะอาจารย์ ใช้วิธีสบตา สัมผัส ชวนพูดคุย โดยหัวใจสำคัญคือ ต้องไม่มีท่าทีหวาดกลัวเขา ให้เขารู้สึกว่าพื้นที่นี้เป็นพื้นที่ปลอดภัยที่เขากล้าจะแบ่งปันเรื่องราว บอกกล่าวความต้องการ และปรับเปลี่ยน Mindset ให้เขามองเห็นคุณค่าของตัวเอง และเชื่อมั่นว่าตัวเองทำได้

“เพราะเราเชื่อว่า ใจสำคัญที่สุด หากใจเปลี่ยน พฤติกรรมจะเปลี่ยน เขาจะมองเห็นตัวเอง รู้ว่าต้องการเปลี่ยนแปลงตัวเองให้ดีขึ้น”

“ก่อนจะเปลี่ยนใครได้ เราต้องรู้จักตัวเองก่อน”

เป็นคำพูดของ **ดร.พิภพ หัสสา** ทีมหนุนเสริมวิชาการ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นเทคนิคการทำงานของที่เลี้ยงด้วยความเข้าใจแบบเพื่อน เข้าใจเท่าที่ ความสนใจหรือต้นทุนของหน่วยจัดการเรียนรู้ ซึ่ง ดร.พิภพ เรียกเทคนิคนี้ว่า **“การดูแลใจ”** ชวนคุยเรื่องของเขาไม่ใช่เรื่องของเรา ให้เขารู้สึกมีตัวตน มีคุณค่า และเมื่อเขาเปิดใจการทำงานร่วมกันก็จะง่ายขึ้น ซึ่งทั้ง 2 หน่วยจัดการเรียนรู้ได้นำเทคนิค **“การดูแลใจ และเปลี่ยน Mindset”** ไปใช้กับทั้งผู้บริหาร ผู้ดูแลเรือนจำ และผู้ร่วมเรียนรู้ก่อนเสมอ **“เหมือนการติดกระดุมเม็ดแรก หากติดเม็ดติดต่อไปก็จะสะดวก เช่นเดียวกัน หากเราไม่เปลี่ยนใจเปลี่ยนความคิดเขา เขาก็จะมองไม่เห็นคุณค่าและความสามารถของตัวเอง ทำให้ไม่สามารถตั้งศักยภาพของตัวเองออกมาได้”**

ดร.พิภพ หัสสา

ทีมหนุนเสริมวิชาการ
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ต่อมา คณะทำงานได้ชวนผู้ร่วมเรียนรู้สำรวจตัวเองเพื่อให้รู้จักตัวเองมากขึ้น เรียนรู้เรื่องการตัดสินใจและการยอมรับผลของการตัดสินใจนั้น เพื่อฝึกให้ผู้ร่วมเรียนรู้มีสติ รู้เท่าทันปัญหา โดย **ดร.ศศิณี กัญญาบุญ** ผู้รับผิดชอบโครงการฯ ได้สอดแทรกแนวคิดการให้อภัยตัวเองและการเริ่มต้นใหม่ให้กับผู้ร่วมเรียนรู้ในระหว่างหลักสูตรการทำขนมปั้นสิบ ซึ่งได้เปรียบเทียบว่าในการปั้นขนม เราอาจทำพลาด อาจปั้นไม่สวย แต่เราสามารถแก้ไขได้ด้วยการปรับเปลี่ยนวิธีไปเรื่อย ๆ โดยเริ่มจากลองหัดปั้นแป้งโดก่อน และลองทำซ้ำเรื่อย ๆ จนกว่าจะชำนาญ สำคัญที่สุดคือ เมื่อรู้ว่าตัวเองทำพลาด ต้องให้อภัยตัวเอง และกล้าที่จะเริ่มต้นใหม่ ที่ไม่ใช่พลาดแล้วพลาดเลย แต่พลาดแล้วต้องรู้ตัวและพร้อมแก้ไขให้ดีขึ้น

นอกจากนี้ คณะทำงานยังมองเห็นความสำคัญของการเปิดใจและสร้างการเรียนรู้ให้กับเจ้าหน้าที่เรือนจำ เนื่องจากมองว่า ไม่ต้องการให้งานหยุดอยู่แค่วิทยากร หรือคณะทำงาน แต่ต้องการให้เกิดตัวคุณที่จะขับเคลื่อนงานต่อแม้ไม่มีคณะทำงานอยู่แล้ว ดังนั้นการทำงานกับเจ้าหน้าที่จึงตอบใจทย เพราะเขาจะเป็นผู้ที่ใกล้ชิดและอยู่ร่วมกับผู้ร่วมเรียนรู้ตลอดเวลา ซึ่งในการทำงานกับเจ้าหน้าที่เรือนจำนี้เองทำให้คณะทำงานได้เรียนรู้การแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า และเรียนรู้ที่จะวางแผนการทำงานให้รอบด้าน เนื่องจากในเรือนจำมีข้อจำกัดเรื่องเวลา ทางคณะทำงานไม่สามารถสอนผู้ร่วมเรียนรู้ได้ทั้งวัน โดยสอนได้เพียงครั้งละ 3 ชั่วโมงเท่านั้น ดังนั้นในแต่ละครั้งจึงต้องออกแบบการทำงานให้ครอบคลุม ไขกติก **“ที่เลี้ยง”** คือ ผู้ต้องโทษที่มีความสามารถเฉพาะทางมาช่วยดูแลเพื่อน ๆ ด้วย

ดร.ศศิณี กัญญาบุญ

ผู้รับผิดชอบโครงการฯ

“การสรุปบทเรียนจะมีคุณค่าและมีประโยชน์จริง ๆ ต่อเมื่อผู้เป็นเจ้าของบทเรียนได้รู้ว่าตัวเองทำอะไร ได้ประโยชน์อะไร มีจุดเด่น จุดอ่อนตรงไหนสามารถก้าวข้ามปัญหาอุปสรรคนั้นได้อย่างไร ที่สำคัญสามารถนำประโยชน์ที่เกิดขึ้นไปสื่อสารไปให้คนอื่นได้ใช้ประโยชน์จากบทเรียนนี้ต่อไป”

นางมัทยา คำแหง

หัวหน้าทีมหนุนเสริมวิชาการ
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

จะสร้างคนต้องเริ่มสร้างที่ใจ เมื่อใจพร้อม กายพร้อม ทุกอย่างจะเปลี่ยน สองตัวแบบการเรียนรู้นี้ ทำให้เราเห็นว่าการสร้างคนเพียงแค่ 1 คน สามารถนำพาไปสู่การเปลี่ยนแปลงได้หลากหลายมิติ ดังเช่นวันนี้ที่บริษัท อັตลักษณ์ จำกัด จังหวัดหนองบัวลำภู และมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี จังหวัดอุดรธานี ได้สร้างตัวแบบการทำงานกับผู้ต้องโทษในเรือนจำให้คนภายนอกได้เห็น พวกเขาสามารถเปลี่ยนแปลงได้ เพียงแค่มีคนพร้อมจะเป็นแสงสว่างให้กับเขาด้วยการสร้างพื้นที่ปลอดภัยและสร้างนิเวศการเรียนรู้ใหม่ให้เขาได้เปิดใจ ยอมรับ และแก้ไขในสิ่งที่ผิดพลาด จะทำให้เขาเกิดแรงบันดาลใจ พร้อมทั้งจะพัฒนาตัวเองให้ดีขึ้น

เมื่อทำโครงการฯ ไปได้ระยะหนึ่ง ทั้งเจ้าหน้าที่ในเรือนจำและ ผู้ร่วมเรียนรู้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีขึ้น ด้านเจ้าหน้าที่ เริ่มเปิดใจและยอมรับวิธีการทำงานของคณะทำงานมากขึ้น ส่วนผู้ร่วมเรียนรู้เองก็เปิดใจ กระตือรือร้น อยากเรียนรู้ กล้าพูด กล้าถามในสิ่งที่ตนต้องการมากขึ้น ซึ่งเป็นผลมาจากการที่คณะทำงาน เข้าไปพูดคุยกับพวกเขาบ่อย ๆ จนกลายเป็นพื้นที่ปลอดภัยที่เขา แบ่งปันเรื่องราวต่าง ๆ ได้ ทั้งยังสร้างนิเวศการเรียนรู้ใหม่ให้พวกเขาได้ เรียนรู้เรื่องที่ไม่เคยรู้มาก่อน รวมถึงทำให้ของที่มีอยู่เดิมเกิดคุณค่าและ มูลค่าขึ้นมา จากเดิมที่ผู้ร่วมเรียนรู้อาจจะหมดกำลังใจในการผลิตแล้ว เพราะผลิตไปก็อยู่ได้ไม่นาน แต่ด้วยความที่เป็นสถาบันการศึกษา จึงทำให้การสร้างการเรียนรู้มีความน่าสนใจตรงที่ได้นำกระบวนการ ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีต่าง ๆ มาสร้างให้เกิดการเรียนรู้ในการ ทำอาหารที่ผู้ร่วมเรียนรู้ไม่เคยเห็นที่เห็นมาก่อน เป็นการจุดประกาย ความสนใจขึ้นมา

“สัมผัสได้จากแววตาที่เปลี่ยน ผู้ร่วมเรียนรู้เกิดความสุขทุกครั้ง หลังจากเรียนรู้ เสร็จจะมีการฝึกฝนถึงอนาคตมากขึ้นว่า หากออกไป แล้วจะไม่กลับมาอีก แต่จะประกอบอาชีพที่สุจริตตามที่ได้เรียนมา สามารถเลี้ยงตัวเองและครอบครัวได้ อาทิ ขายข้าวขาหมู ข้าวมันไก่ ก๋วยเตี๋ยว และขนมปังสับ”

โดยในอนาคตทางเรือนจำกลางอุดรธานีได้วางแผนนำหลักสูตร การสร้างอาชีพเพื่อนำไปถ่ายทอดให้กับผู้ต้องโทษชาย เนื่องจากทาง เรือนจำต้องการสร้างคาเฟ่พร้อมกับการทำคาร์แคร์ ซึ่งคณะทำงาน ก็ได้วางแผนคิดให้เรือนจำทำคาเฟ่ที่มีอาหารหลากหลายชนิดไว้ บริการผู้ที่รอล้างรถ โดยให้ผู้ต้องโทษชั้นดีที่ทำงานในคาเฟ่และ คาร์แคร์นี้ช่วยเป็นวิทยากรให้ความรู้กับเพื่อน ๆ ภายในเรือนจำก่อน พันโทษ เพื่อเป็นการสร้างตัวคุณให้คนในเรือนจำสามารถขับเคลื่อน งานต่อไปได้ในอนาคต

จะสร้างคนต้องเริ่มสร้างที่ใจ เมื่อใจพร้อม กายพร้อม ทุกอย่าง จะเปลี่ยน 2 ตัวแบบการเรียนรู้นี้ทำให้เราเห็นว่าการสร้างคนเพียงแค่ 1 คน สามารถนำพาไปสู่การเปลี่ยนแปลงได้หลากหลายมิติ ดังเช่น วันนี้ที่บริษัท อັตลักษณ์ จำกัด และมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี ได้สร้างตัวแบบการทำงานกับผู้ต้องโทษในเรือนจำให้คนภายนอก ได้เห็นว่า พวกเขาสามารถเปลี่ยนแปลงได้ ด้วยการสร้างพื้นที่ปลอดภัย และสร้างนิเวศการเรียนรู้ใหม่ให้เขาเปิดใจ ยอมรับ และแก้ไขในสิ่งที่ ผิดพลาด จะทำให้เขาเกิดแรงบันดาลใจ พร้อมทั้งจะพัฒนาตัวเองให้ดีขึ้น อีกทั้งยังเกิดการเชื่อมงาน เชื่อมเครือข่ายที่มีความรู้เฉพาะทางให้มา เป็นวิทยากรถ่ายทอดทักษะต่าง ๆ ให้กับกลุ่มผู้ต้องโทษ รวมถึงทำให้ ผู้ที่ทำงานใกล้ชิดกับเขามากที่สุดได้เรียนรู้เทคนิคการทำงาน เพื่อสร้าง ตัวคุณให้การทำงานสามารถเดินหน้าและต่อยอดต่อไปได้อย่างมั่นคง

นี่คือหนึ่ง “ตัวแบบ” การจัดการศึกษาเพื่อสร้างโอกาสให้กับ คนที่เคยก้าวพลาดให้กลับเข้าสู่เส้นทางชีวิตที่ถูกต้อง เพราะเชื่อว่า การศึกษาที่แท้จริงต้องเป็นการเรียนรู้ที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลง มีทางเลือกที่หลากหลายและตอบโจทย์ชีวิต เพื่อให้ทุกคนได้ค้นพบ ความหวัง ความฝัน และคุณค่าของตัวเอง แม้จะมีข้อจำกัดในชีวิต แต่ทุกคนควรได้รับโอกาสในการเปลี่ยนแปลงชีวิต และตระหนัก ในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของตนเอง ดังนั้นถึงเวลาแล้วที่สังคม ต้องมาร่วมเติมเต็มโอกาสทางการศึกษาและก้าวไปสู่ความเสมอภาค ด้วยกัน

การทำงานใน **กระบวนการยุติธรรม** ส่งเสริมและพัฒนา

เพื่อ **เยาวชนนอกระบบการศึกษา และประชากรวัยแรงงานนอกระบบ**

กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.)

กระจายตัวใน **13** จังหวัด

หน่วยจัดการเรียนรู้

19 แห่ง

ผู้ร่วมเรียนรู้ **1,921** คน

1 เชียงใหม่

ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนเขต 7 เชียงใหม่ (2563) :
อาชีพคหบดีและทักษะการค้าฟอรัมบิจอร์

ผู้ร่วมเรียนรู้: เยาวชนในศูนย์ฝึกฯ **60 คน**

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (2565) :
การจัดการเรียนรู้สำหรับเยาวชนนอกระบบการศึกษาระดับจังหวัด

ผู้ร่วมเรียนรู้: เยาวชนในศูนย์ฝึกฯ 8 แห่งรวม **250 คน**

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ (2565) :
การจัดการเรียนรู้สำหรับเยาวชนนอกระบบการศึกษาระดับชุมชน/ตำบล

ผู้ร่วมเรียนรู้: เยาวชนในสถานพินิจฯ 2 แห่งรวม **90 คน**

2 ลำปาง

ภาคเหนือ

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์ลำปาง (2562) :
อาชีพผู้ประกอบการ

ผู้ร่วมเรียนรู้: ผู้ต้องโทษ
ในเรือนจำ **20 คน**

3 น่าน

วิทยาลัยชุมชนน่าน (2562) :
อาชีพการบริการและท่องเที่ยว

ผู้ร่วมเรียนรู้: อดีตผู้ต้องโทษ **30 คน**
และแรงงานนอกระบบ **20 คน**

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2564) :
อาชีพเกษตรกรรม (เลี้ยงไก่ทรงวงง)

ผู้ร่วมเรียนรู้: ผู้ต้องโทษในเรือนจำชั่วคราวเขาน้อย **45 คน**
และอื่นๆ **55 คน**

4 อุดรดิตต์

ศูนย์การเรียนรู้สภานับการเรือนรุดลอคชีวิตเพื่อสังคม (2566) :
ศูนย์พัฒนาการเรียนรู้สำหรับเยาวชนนอกระบบการศึกษา

ผู้ร่วมเรียนรู้: เยาวชนในสถานพินิจฯ อุดรดิตต์ **20 คน**
และเยาวชนนอกระบบการศึกษา **15 คน**

ภาคกลาง

1 กรุงเทพมหานคร

มูลนิธิเทคโนโลยีสารสนเทศตามพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี (2563) :
อาชีพธุรกิจ e-commerce

ผู้ร่วมเรียนรู้: เยาวชนในศูนย์ฝึกฯ 8 แห่งรวม **72 คน**
และครูศูนย์ฝึกฯ **24 คน**

2 ปทุมธานี

มูลนิธิกุกก จันทรเรือง (2564) :
อาชีพคหบดี ศิลปะ: และวัฒนธรรม

ผู้ร่วมเรียนรู้: เยาวชนในศูนย์ฝึกฯ 4 แห่งรวม **57 คน**
และครูศูนย์ฝึก **13 คน**

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

1 นครพนม

คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยนครพนม (2562) : อาชีพงานช่าง (ไฟฟ้า)

ผู้ร่วมเรียนรู้: เยาวชนในสถานพินิจฯ นครพนม **150 คน**

คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยนครพนม (2563 : ต่อยอดและชายผล) :
อาชีพงานช่าง (ช่างอุตสาหกรรม และเทคโนโลยี)

ผู้ร่วมเรียนรู้: เยาวชนในสถานพินิจฯ **100 คน**

2 หนองบัวลำภู

วิทยาลัยชุมชนหนองบัวลำภู (2563) :
อาชีพหัตถกรรมและงานฝีมือ

ผู้ร่วมเรียนรู้: ผู้ต้องโทษในเรือนจำ **50 คน**

วิทยาลัยชุมชนหนองบัวลำภู (2564 : ต่อยอดและชายผล) :
อาชีพอาหารและหัตถกรรมงานฝีมือ

ผู้ร่วมเรียนรู้: ผู้ต้องโทษในเรือนจำจังหวัด
หนองบัวลำภู **100 คน**

3 อุดรธานี

บริษัท อัคริษฐ์ จำกัด (กลุ่มกิจการเพื่อสังคม) (2565) :
อาชีพเกษตรกรรมและบริการ-การท่องเที่ยว

ผู้ร่วมเรียนรู้: เยาวชนในสถานพินิจฯ
อุดรธานี **120 คน**

บริษัท อัคริษฐ์ จำกัด (2566 : ต่อยอดและชายผล) :
อาชีพบริการและการท่องเที่ยวเชิงเกษตรนิเวศน์

ผู้ร่วมเรียนรู้: ผู้ต้องโทษในเรือนจำกลาง
จังหวัดอุดรธานี **100 คน**

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี (2566) : อาชีพแปรรูปผลิตภัณฑ์อาหาร

ผู้ร่วมเรียนรู้: ผู้ต้องโทษในเรือนจำกลางจังหวัดอุดรธานี **50 คน**

วิทยาลัยอาชีวศึกษาอุดรธานี (2566) : ศูนย์พัฒนาการเรียนรู้สำหรับเยาวชนนอกระบบการศึกษา

ผู้ร่วมเรียนรู้: เยาวชนในสถานพินิจฯ อุดรธานี **50 คน**

4 อุบลราชธานี

ห้างหุ้นส่วนจำกัด ลงโลฟ เอ็ดดูเทนเมนท์ (ธุรกิจเพื่อสังคม) (2564) : อาชีพผู้ประกอบการ

ผู้ร่วมเรียนรู้: เยาวชนในศูนย์ฝึกฯ เขต 5 อุบลราชธานี **100 คน**

ภาคใต้

1 นครศรีธรรมราช

สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน จังหวัดนครศรีธรรมราช (2562) :
อาชีพงานช่าง (ช่างปูกระเบื้อง)

ผู้ร่วมเรียนรู้: เยาวชนในสถานพินิจฯ **30 คน**

2 สุราษฎร์ธานี

สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน จังหวัดสุราษฎร์ธานี (2563) : อาชีพการปูกระเบื้อง และหัตถกรรมทำมือ

ผู้ร่วมเรียนรู้: เยาวชนในสถานพินิจฯ **100 คน**

มูลนิธิริ่กุกุเพย์ ประเทศไทย (2564) : อาชีพงานหัตถกรรมและฝีมือ

ผู้ร่วมเรียนรู้: เยาวชนในศูนย์ฝึกฯ เขต 8 สุราษฎร์ธานี **100 คน**

3 สงขลา

คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (2565 : ต่อยอดและชายผล) :
อาชีพบริการสุขภาพ

ผู้ร่วมเรียนรู้: เยาวชนในสถานพินิจฯ สงขลา **50 คน**
ผู้พ้นโทษ **35 คน** และอื่นๆ **15 คน**